

W I L L I A M



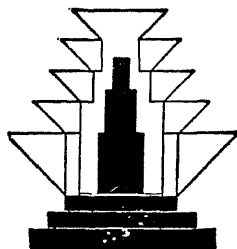
EESTI KUNSTI
M J M K I R I

N^o 2

1928

"MEDEA"

KUNST JA TÖÖSTUS



ALATI SAADAVAL:

Valit uuema aja literatuur, kaasa arvat huvitav kogu raamatuid uuema aja kunstist ja kunstivooludest.

Huvitavas valikus Pariisi ja Londoni viimaseid moeuudisi, nagu kleite, 3 asja ansambleid, käsitsimaalit pluuse jne.

Yhtlasi omapäraste joonistuste järgi valmistet esemeid, nagu sohvapatju, nukke, lilli, lillekimpe, bastist käekotte, kaelsalle, taskurätte jne.

"MEDEA"

KUNST JA TÖÖSTUS

TALLINN, SUUR ROOSIKRANTSI NR. 15

TELEFON 15-77

TELEGR. AADR.: "MEDEA"

T A I E

E E S T I K U N S T I A J A K I R I

KUJUTAVATE KUNSTIDE SIHTKAPITAALI VÕISTLUSE TULEMUSIST

Kujutavate kunstide sihtkapitaali valitsus otsustas kuulutada oma 27. jaanuari ja 1. veebruari koosolekuil võistluse maalijaile (graafikuile), kujureile ja arhitektidele. Taheti võimaldada näha, kes meie loovaist kunstnikest annaks häid kavandeid, et hiljem võiks teha selle järele sihtkapitaali summadest tellimusi. Võistluste tingimusi kuulutati välja, et tööd tuleb esindada hiljemalt 20. märtsiks k. o. aastal. Võistluse teemadeks määrati: 1) episood eesti vabadusvõitlusest 13. sajandist kunni vabadussõjani; 2) episood eestirahva elust või laiaulatuslikum maastikukompositsioon; 3) episood eestirahva tööstusest; 4) momendid noorsoo elust (pannoo); 5) kiriku seinmaal usu või piibli syžeeaga; 6) arhitektidele arhitektooniline monument ja 7) kujureile a) kaev platsil ning b) ausammas kultuurajaloolise sisuga. Tööd pidid olema esitet koos kinnises ymbrikus mõninga märgusõna all. Zyrii sse olid kutsut härrad Kr. Raud, R. Kangro-Pool, Hanno Kompus, dr. L. Kügelgen, haridusminister dr. Mõttus, Hugo Reiman ja Vold. Vaga. Kandidaadeks nimeteti dir. Vestholm ja linnanõunik Veiderman.

Kunstnikkude keskel see samm ei leidnud täit hääkskiitu. Oldi yldiselt arvamises, et kunstikultuuri juhtivad mehed, olles ise kunstnikud, ei võiks kuulutada võistlusi loominguks välja nii lyhikese aja pääle. Töö ylesant kavanditeks nõuab vaimset syvenemist, mis ei võimaldu lyhikese aja kestes. Sihtkapitaali juhatus arvestas selle ja pikendas võistluste tähtaja 1. maini.

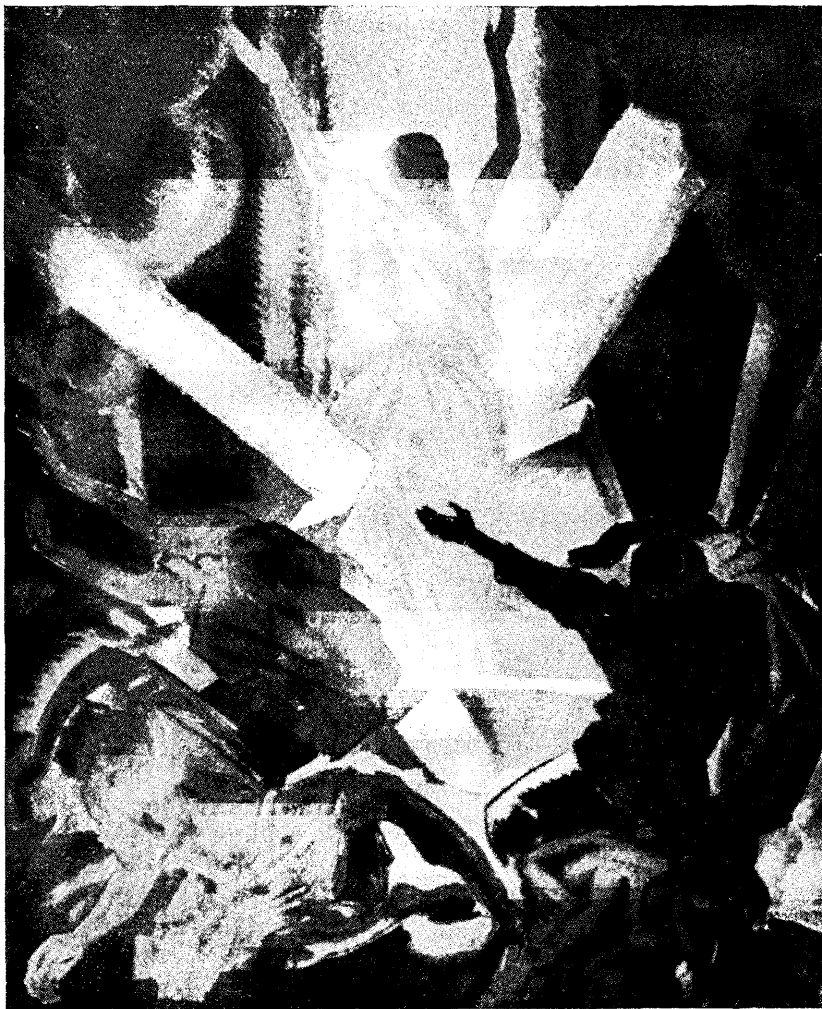
Zyrii oli koos 6. mail s. a. järgmises koosseisus: R. Kangro-Pool, Hanno Kompus, Leo Kügelgen, Hugo Reiman, Vold. Vaga. Sihtkapitaali valitsuse poolt oli saadet eksperdina sõnaõigusega kunstnik N. Triik andma sissesaadet töödest arvamisi kunstniku seisukohalt.



Kristjan Raud
I preemia

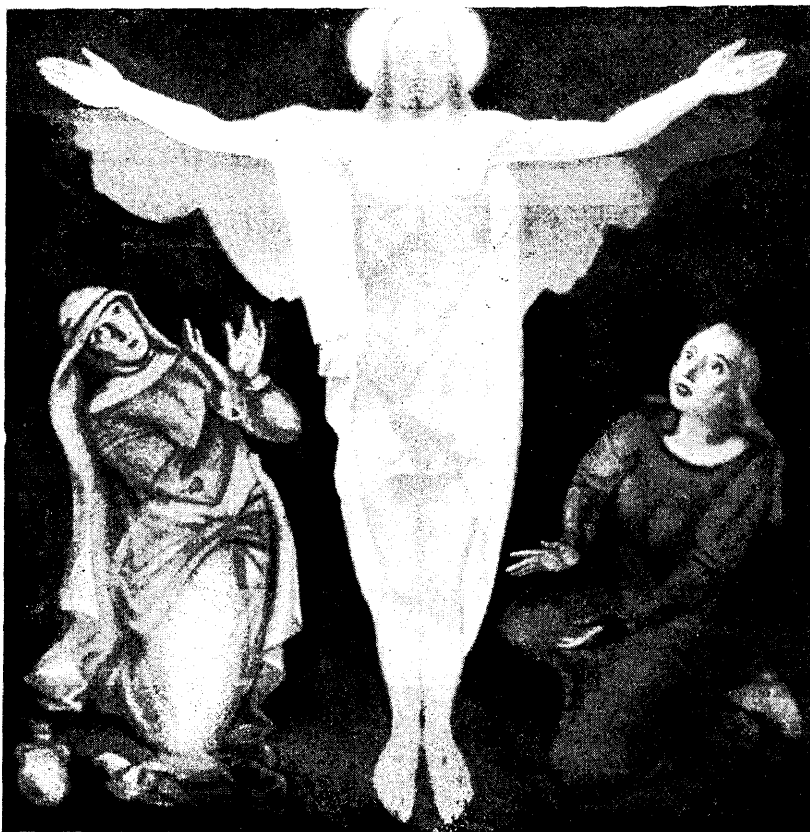


Paul Liivak
II preemia



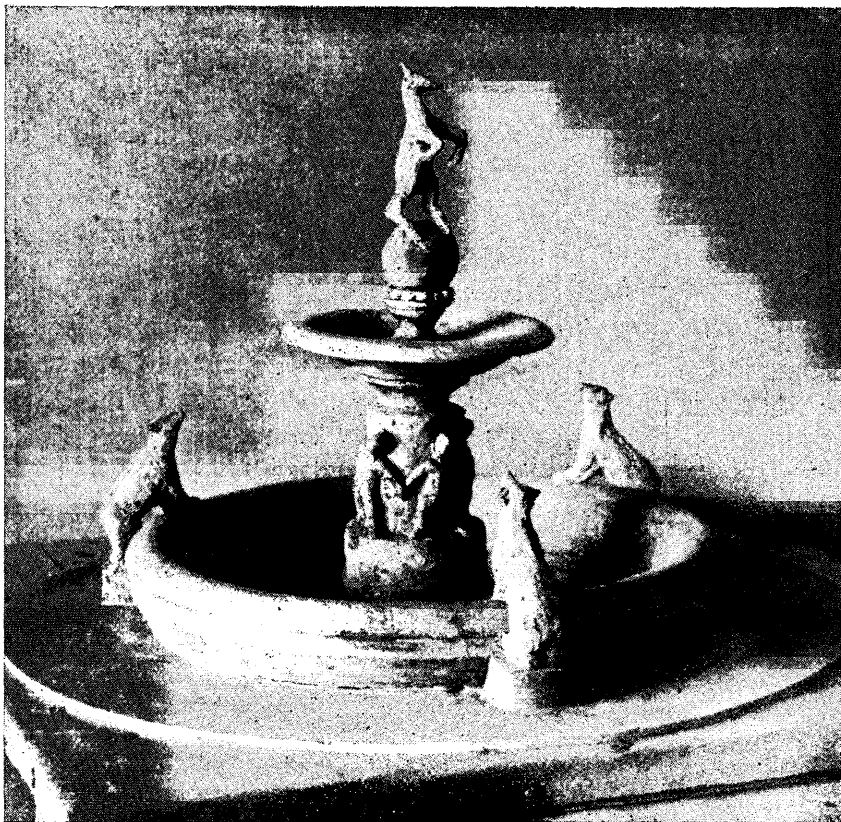
Peet Aren
II preemia

Žyrii, asudes tööle, seisis kummalise nähtuse ees. Arvati varemini ja usuti, et kunstnikud võtavad seda esimest premeerimise võistlust väga tõsiselt ja pyyavad pakkuda tulles võistluselle tõesti seda parimat, mis on kellelgi hingelaadilt ja kunstiliselt õigekspidamiselt. Järeldeti, et võtab osa võistlusest võrdlemisi väike arv kunstnikest, aga yllatus oli suur kyllalt — sisse oli antud yle 60 märgusõnaga ymbriku yle 90 teosega. Žyrii oli ysnä raskes seisukorras. Kuidas tegutseda selle hulga keskel? Kuidas saada tee, mis viiks rahuldavale ja hääle otsuselle?



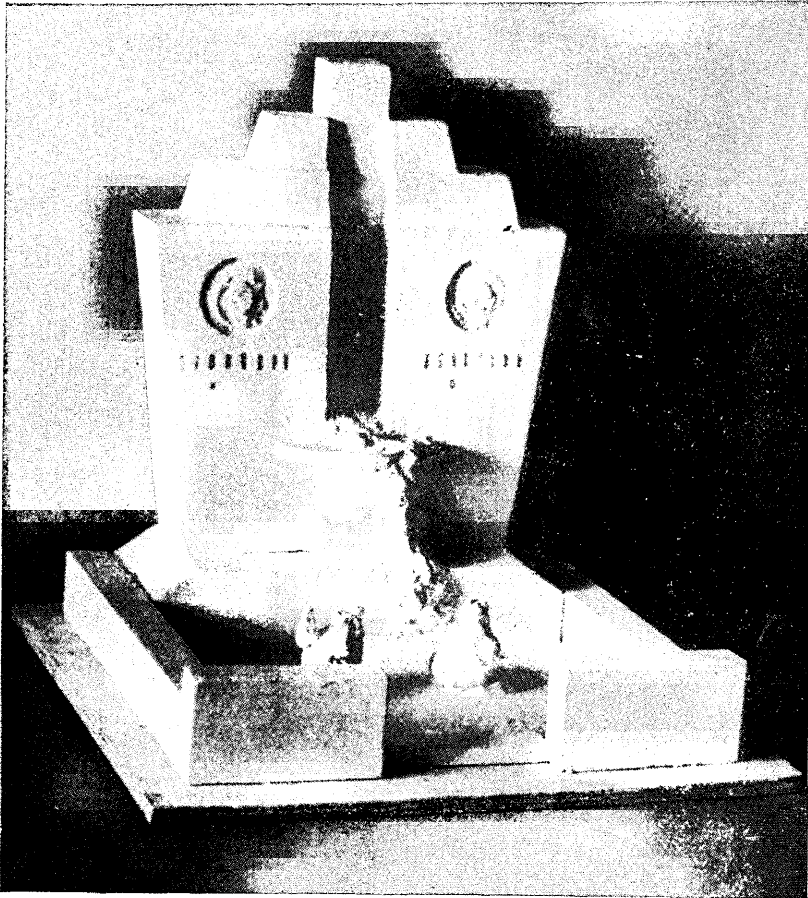
Aleksander Kulkoff
II preemia

Žyrii liikmed olid pea üksmeelses arvamises, et võistluselle saadet teosed olid kunstiliselt kvaliteedilt kogusummas nõrgemad kui loodeti. Neist teoseist näitust korraldades oleksime saand vssisti nõrgema kunstinäituse. Pärss nukkerlõbus oli vaadelda, kuidas paljud olid asund kujutama episooe vabadusvõitlusest ja eesti rahva elust. Kui palju Lembituid, Manivaldesid, Kalevipoegi ja muid kangelasid — yks naiivsem teisest! Mõnel kangelane oli surnud, teisel seisis kotka turjal otsegu tyybiline jalgpallimeister! Väga raskeks sammuks osutub meie mineviku kujutamine. Meie ei tunne seda ajalooliselt ja pole suutnud leida tänaseni ka seda rahvuslikku kunstilist ilmet, mis vastaks meie kangelasile. Meie rahvaluule on iseloomult lyrriline, kujude kirjeldamisel kontuuritu. On vssisti yldse vähe loodetav tabada rahuldavat joont meie kangelaste kujutamiseks. Kunstnikud, kes on maalind senni päämiselt maastikke, portreid ja natyymorte, olid takistet ajaloolise kompositsiooni andmisel muidugi veel sellega, et neil puudusid ko-



Jaan Koort
I preemia

gemused sääraseks loominguks. Päris õudne oli „Kadalipp“, kus Mahtra meestele vene sõdurid annavad peksta: kui kunstitu kunst käsitamisviisilt ja alla arvustuse tehniliselt! Või „Läänlase“ sõjastseen: — maailmasõja ajal laoteti sääraseid pilte vene talupoegadelle sõja vapruste virgutamiseks. Yks hirmus kaukaaslase tüüp võitles säääl eesti sõdurina ja venelased langesid aina! Keegi oli maalind paraadi vabadusplatsil, kus riigivanem J. Tõnisson kõnet peab raadiosse. Kellelgi oli paraad samuti vabadusplatsil, kus J. Tõnisson, kindral Reek ja riigikogu esimees Einbund vaatlevad paraadi. Oldi arvamises, et sellel teosel vaid ratsasalga hobuste jalad olid õnnestund kunstiliselt, kuna kõik muu osutus maotumaks. Yldiselt andis tunda õige tugev naiviteet ainete käsitamisviisis pea kõikide juures, kes olid pyydnud luua meie ajaloolistel ainetel. Episood eesti rahva elust oli kyllalt esitet aga zyriil oli põhjust rõõmustuda vähe neist katseist. Kuidas võib maalida nii ja tunda rahuldust, nagu oli „Après Midi“ all esitet puusepp hõõveldamas! Või üks

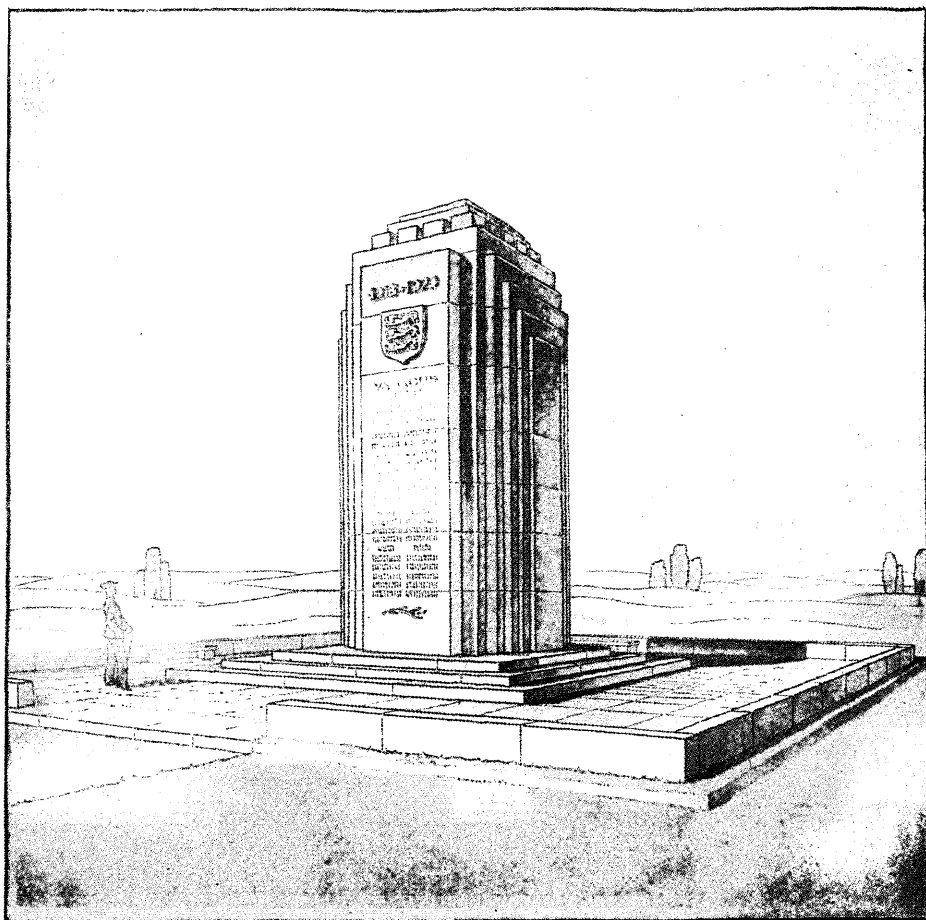


Juhan Raudsepp
Ergutuspreemia

talu õu, kus pererahvas koos ja mees venitab roosat lõõtspilli. Kunst on kyll vaba, aga on asju ja nõudeid, millest ta ei või olla siiski vaba! Kuivus koloriidis oli eriliseks nõrkuseks, mis suurema osa teoseist tegi vastuvõtmatumaks. Samuti eksitab nautimist nõrk joonistus vähemais üksikasjus: tihti on kompositsioon hästi mõteld, kuju on viidud suures võttes laitmatult läbi, aga siis korraga käed j. n. e. joonistet päris oskamatult.

Usulistel ainetel olid maalit ysna mitmed kavandid, vähim oli käsitet momente noorsoo elust.

Žyrii eraldas kiiresti paremad teosed nõrgemate keskelt sel teel, et tõstis välja need kavandid, mida ykski žyrii liigetest ei pooldand. Siis selgus varssi, et auhinnata võis peagu yksmeelselt. Yhineti arvamisega, et „Ultramariini“ märgu-



Lidia Starkopf-Mey
Ergutuspreemia

sõna all esitet sõega valmistet. kavand eesti muistsest elust on kompositsioonest õnnestunuim ja et selles leidub seda meile aimatavat rahvuslikku omapärast joont, mis tahame näha oma kunstis. Sellele määratigi esimene preemia 500 kr., kus juures jäeti panemata tähele mõniugadki kavandi tehnilised puudused. Teine esimene preemia jäeti määramata, selle asemel anti aga kolm teist preemiat. „Ultramariini“ märgusõna all ant kavandi kõrval peeti hindamisvärseiks samuti omapäraselt võitelt „M. D. B.“ all esitet sulejoonistused „Peremees“ ja „Saarel“. Kas anda esimene preemia või teine — seda haruteti tykk aega ja lepiti siis jääda teise auhinna juure. Teine auhind määrati veel „By“ märgusõnaga esitet „Ylestõusmise“ kavandille ja „Mat. 28. 9. 10.“ all esindet usulisele teemale Kristusest. Ymb-

rikkude avades selgus, premeerit olid ylaltood järjekorras hrad Kristjan Raud (1. pr.), Paul Liivak (2. pr.), Peet Aren (2. pr.), A. Kulkoff (2. pr.)

Paul Liivaki „Peremehest“ tehti sihtkap. juhatusese ettepanek omandada see ostu teel.

Ergutussummana määrati 100 kr. „Ju-Vee’le“ ja tehti ettepanek tema joonis-tusi „Sarvepuhujad“, „Kaks teomeest“ ja „Luuresalk“ omandada 100 kr. eest. „Ju-Veeks“ osutus hr. J. Võerahansu. Ergutussumma 50 kr. suuruses, sai veel „S. 15.“, kelleks osutus prl. J. Uttar. Samuti tehti ettepanek omandada tema töö 50 kr. eest.

Skulptuuri ja arhitektuuri hindamisel otsusteti märgusõnale „Vari“ esimene preemia 500 kr. Kavand on sisuliselt porskkaev hirmund kitse ja hirmutavate karudega. Kavandi meistriks osutus ymbriku avamisel Jaan Koort. Ergutussumma 250 kr. said skulptuuris „Kivi“ märgusõna ja „Perekund“ märgusõna all esin-det kavandid — esimese poolt hauasamba, teiselt porskkaevu kavand. Esimene oli hr. J. Raudsepp, teine hr. A. Michelson („Pallase“ õpilane). Arhitektuurka-vandeist arvati ergutussumma — 150 kr. väärseks sambakavand „Sõda ja rahu“ märgusõna all. Selle valmistaja oli pr. Lidia Starkopf-Mey.

Säärane premeerimine oli meil esmakordne. Ja tulemused olid teissugu-sed kui keegi võis kujutella seda. Vähemasti maali ja graafika alal syndis ylla-tus, et esimese auhinna sai Kr. Raud, kellest kyll usuti alati rahvuslikku ja oma-pärist, kes aga oli olnud kauemat aega produtseerimisaher ja hoidus kõrvale jooksvaist kunstielu askeldusist. Teise auhinna sai muuseas Paul Liivak, keda meie kunstielu kunstnikest-tuusad ei ole pyydud võtta kunaski tõsiselt. Yldse võiks olla märkimisväärt, et suurem osa premeerituist ei kuulu nende hulka, kes organisatsioonide juhtijaina on säädnud endid meie kunstilise loomingu näilisiks esimeistreiks.

Žyrii pyydis teha otsusi väga erapooletult. Premeeritute märgusõnade ymb-rikud avati kõik koos koosoleku lõpus.

Isiklikult sain mulje, et säärase võistluste korraldamine on hääks tõukeks ja võimaluste muretsemiseks meie kunstikehva loomingu elustamiseks. Meie kunstnik saab nii töötada ja meie õpime hindama nii oma jõude. Yht peaks pidama aga edespidi silmas, et võistluste aeg oleks pikem ja võistluste tingimu-sed teemalt fikseerit hoopis kindlamini. Ja et selle fiksatsiooni teeks s. kap. juhatusesega koos see žyrii, kes teeb hiljem teostest oma otsuse. Muidu satuvad kergesti arusaamatusse kui kunstnikud nii žyrii liikmed.

Kompositsiooni on meie kunstis vähe. Võistlused annavad selle ala aren-damise võimalusi. Usun, et esimene katse ei jää viimaseks ja et need katsed rikastavad meie kunsti hoogselt.

Võistlusel torkas silma maal „Sygisviis,“ mis leiti kunstliselt tähelepanda-vaks, aga mis ei vastand sisult võistluseks ylesant teemadelle. Selle teose ost-miseks 250 kr. eest tehti sihtkap. valitsusele vastav ettepanek. Sihtkapitaalivalit-sus otsustas omandada selle maali 200 kr. eest.

Rasmus Kangro-Pool.



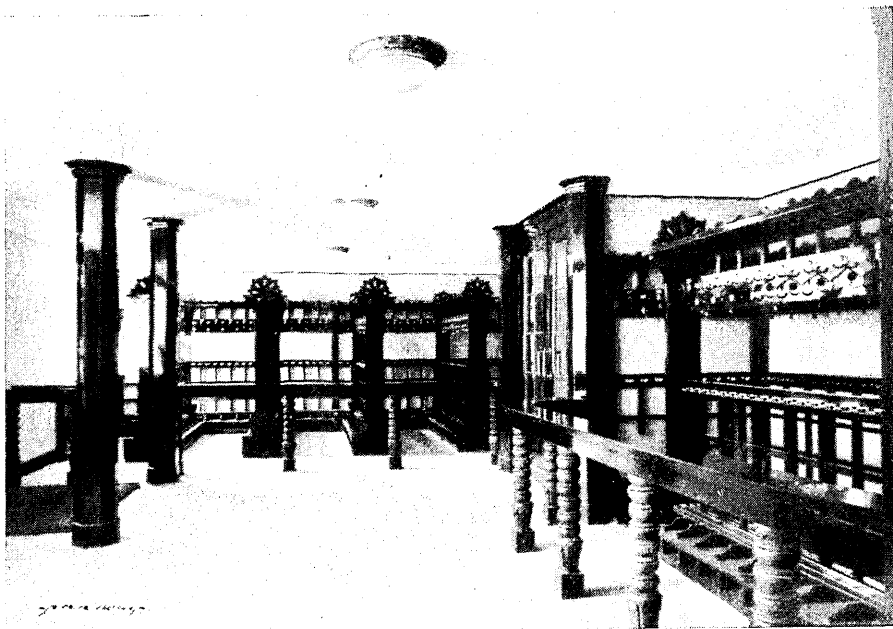
Edgar Kuusik, E. A. Ü.

Restoraaniruum

SELTSKUNDLIKU MAJA MÖÖBEL

Eesti arhitektikund on vähe tegutsend mööbliga. Pääle Herbert Johanson, kes valmistab kavandid Riigikogu hoone mööblile, ei tea nimetada kedagi kui Edgar Kuusikut, kes kestvalt ja laiemas ulatuses kyll avalikkude asutuste varustuseks, kyll kodude sissesäädeks oleks annud mööblijoonistusi olgu kavandite olgu üksikasjaliste tööjoonistuste näol. Pretendeerimata pakkumast siin täielik loetelu Kuusiku mööbleist nimetetagu vaid, et silmapaistvamad sissesääded leiduvad Tallinas Kommertspangas ja Seltskundlikus majas kuna Pikalaenupanga mööbeldus praegu on teoksil; Tartus on varustet Kuusiku joonistuste järgi korporatsiooni Vironia konvendi korter ja Yliõpilaskunna yhiselumaja. Pääle selle yksikuid tykke ja garnituure erakäsis.

Seda ei näi olevat iseenesest veel kuigi palju. Ometi on seda tähelepanuväärtvalt kyllaldaselt meie oludes, kus kaugeltki veel pole omaseks saand kas või Soomeski juba ammu endast mõistetav nõue ja tarve dekoreerida ja sisustada mööbliga hooneid arhitekti joonistuste järgi. Eriti vähe on seda mõtet tungind meie kodudesse: harulduseks on sääraised majakunnad meil, kes oleksid pyydnd oma



Edgar Kuusik, E. A. Ü.

Riietehoiuruum

tarbe ja maitse, teadlikult arendet esteetilise tõekspidamise kohaselt hankida moodset, omapärast mööblit mõne arhitekti nõuande järgi. Parimail juhusel säetakse end sisse antikvaarilt ostet „antiikse“ mööbliga, kaugelt suurem enamik lepib aga sellega, mida meie suuremad või väiksemad mööblitööstused ladukaubana pakuvad. See ladukaup paratamatult on määrat peegeldama meie seltskonna enamiku väärmaitset ja madalat kultuuri möbleeringus: arenemata proportsiooni- ja vormitunne, puudulik arusaamine eri materjaalide ilust ja sellele vastavast käsitusest ja tehnikast, vahetegemisevõimetus ehtse ja surrogaadi vahel ning sääljuures udune, kujunematu kuigi iseenesest positiivselt hinnatav representatsiooni tung — need omadused või õigemini need mankod tihtipääle on sundind meie mööblifirmasid pakkuma odavat, alaväärtuslikku „toredust“ väljamaa, enamasti saksa nimetumate mustrite jäljenditena. Katsete puhul — ja neid on siiski olnud — anda vahel sekka ka mõne arhitekti joonistet algupärast mööblit, ärijuhatajad enamasti kehitavad õlgu: see mööbel ei „minevat“. Nii ongi vahest meie arhitekt-kunna enamik vähe või mitte sugugi saand ylesandeid mööbliloomingu alal. Meie kodukultuuri arengu kahjuks. Seda tunnustusväärsemad on siin Edgar Kuusik ja tema tellijaskund: neis tuleb näha me algupärase mööblikunsti pioneere.

Järgnevas peatugem pisut yhel noist ylesandeist, mis Kuusikule saand osaks, nimelt Seltskundliku maja mööblil, ning varustagem selle must-valgeid reprodukt-sioone mõninga kirjeldava ja iseloomustava märkega.



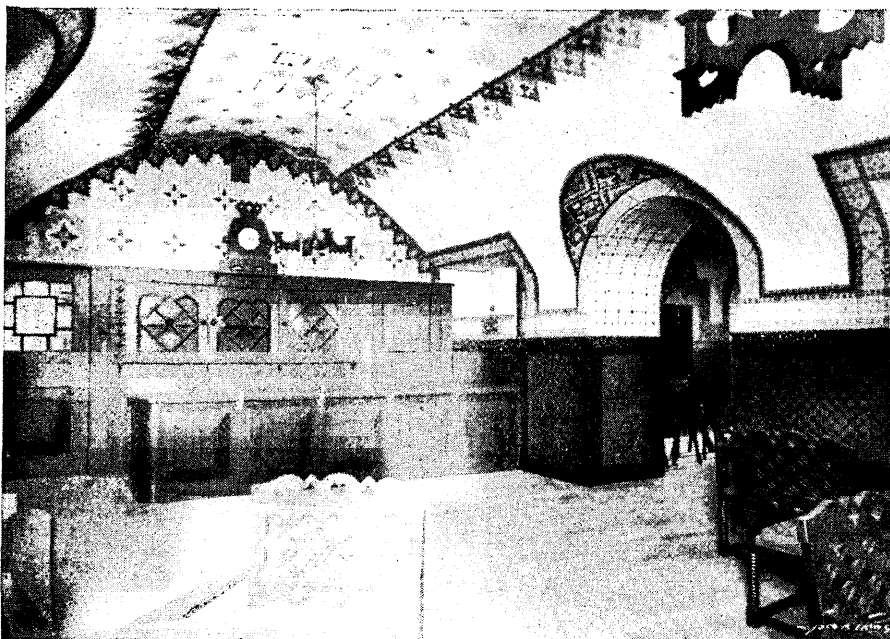
Edgar Kuusik, E. A. Ü.

Restoraaniruum

Kaht tugevasti erinevat nõuet tuli arhitektil siin teenida: kelderrestoraanis toda vanaaegsuse meeleolu, toda kuidagi primitiivsuse mõju, mis meieaegsele tundele sisendavad raskete võlvidega kaet ruumid, väljendada ka mööblis, ning teiseks hoone kolmandal korral „Centum“-klubi avaraid, kõrgeid, valgusküllaseid ruume sisustada teat representatiivse mugavusega. Katsugem jälgida noid teid, millel arhitekt neile probleemidele liginend, leida nood võtteid, mille varal ta oma ylesande lahendand.

Juba eeskoda, mis on yhtlasi riidehoiu ruumiks, võtab sisseastuja vastu teat pidulikkusega: helkjate seinte foonilt eralduvad läikiv-punaseks lakeerit puusambad, riidevarnad ja vähesed mööblitükid mõninga tuhmusta kaunistisega. Mööbel — puusohva ja kylaliste raamatu pult — esinevad lihtseis, mehiseis, teravkandilisis vormes. Ometigi ei mõjn ruum kuivalt ega puiselt; ornamendega, mis lehvikuna päalistavad riidevarnade otsi või võrena täidavad sohva seljatuge, on välidit säärasele ruumidele tihti omane kylm ilmetus ning saavutet seevastu meeldiv isikupärasus.

Restoraaniruumi võlvidel andis Kuusik rikkaliku maalituse, mille kavatseisid ja teostasid Roman Nyman ja tema õpilased Kruusman ja Hein vanade rahvakirjade najal vabalt improviseerit ornamentikaga; seinad kaeti paneeliga — nii toodi mugavus ja soojus siia keldrissegi. Ohtra fantaasiaga on arhitekt käsitand ar-



Edgar Kuusik, E. A. Ü.

Puhvetiruum



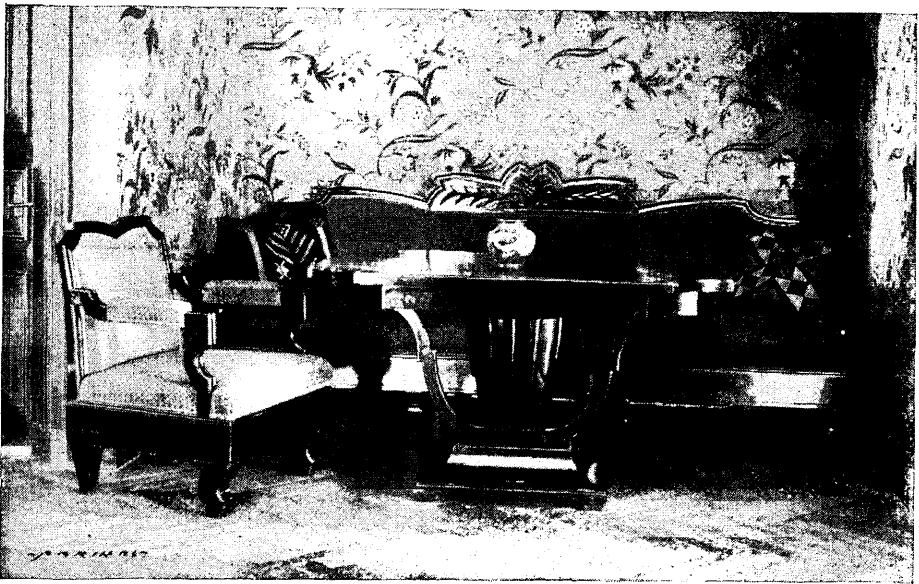
Edgar Kuusik, E. A. Ü.

„Punane kabinett“



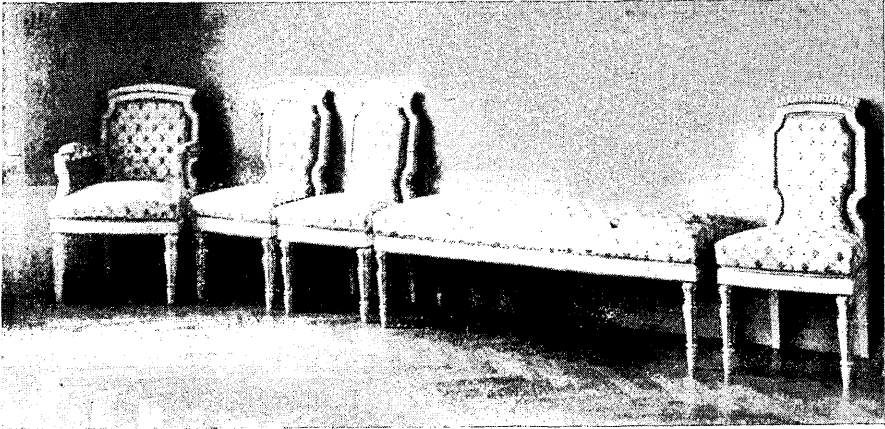
Edgar Kuusik, E. A. Ü.

„Hiina tuba“



Edgar Kuusik, E. A. Ü.

Mööbleid kojast

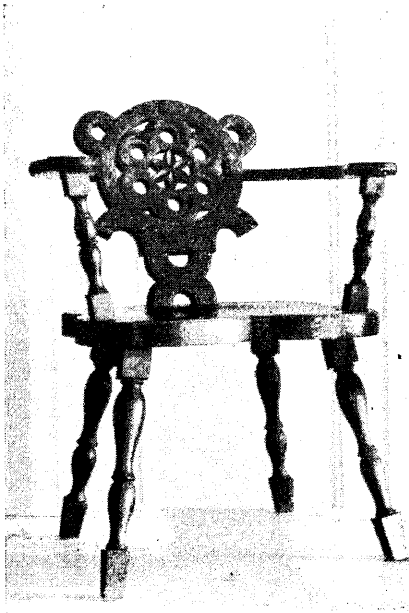


Edgar Kuusik, E. A. Ü.

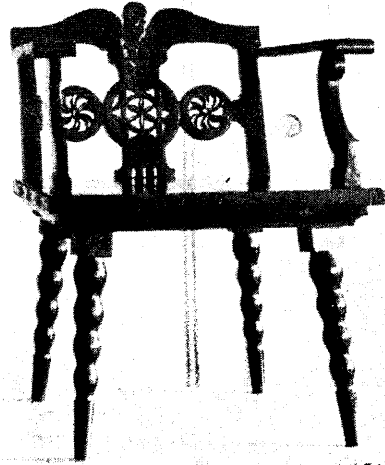
Mööbleid pidusaalist

vukad istemööblid, toolid, pingid ja sohvad. Et pysida tolles eespool märgit, ruumide karakteriga ant vanaaegsuse, primitiivsuse meeoleolus, on valit toolide konstruktiivseks põhikujuks too vorm, mis millegi pärast meil nimetetakse „Saksa tooliks“ või „Saksa talupoja tooliks,“ kuigi selgtoega varustet puupõhjaga harkjalgne järi igivanana yhtviisi oli tuttav ja tarvitetav samuti Itaalias kui Hispaanias nagu ka meil. Kuusik on seda vana rahvusvahelist põhivormi käsitanud individuaalseis teiseis, on selle arendand isegi tugitooliks nii neljakandilise kui nelisiiruskujulise (s. o. neljast lõikuvast kaarest moodustet) põhjaga, taotelles selleski kõvas, puupõhjaga istmes saavutada maksimum mugavust. Tooli jalad esinevad kord lihtselt sirgjoonelistena, kord selle või teise profiiliga treituna. Kuid suurim mitmekesisus loomulikult saavutetakse selgtoes. Siin avaldub Kuusikule omane ornamendirõõm, kasutades motiividena tihti geomeetrilisi kombinatsioone lõikuvaist, ristuvaist, kokkupuutuvaist kaarist, nagu seda leidub meie vanadel koonlalaudadelgi, ilma et neid siin kopeeritaks; kuid leidub ka vabalt joonistet motiive — nagu too laudpinda syvendet stiliseerit päike äärmiselt lihtselt paari ristuva joonekesega märgit puuladva kohal — või ka sääraseid, mis kaugelt meeletavad toda palju korrat lyyra või tulbi taolist lillekuju meie rahvatikandustest; meelsasti tarvitetakse ka mängukaartide märke: ärtut ja potti, ruutut ja risti. Materjaaliks enamasti tamm, värviks must või tume pruun.

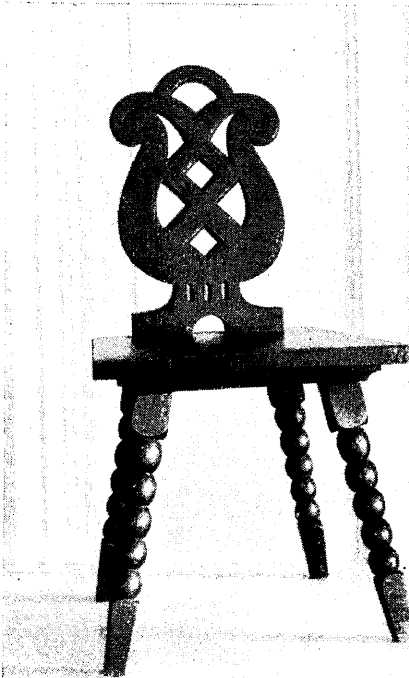
Veelgi rikkamaid, individuaalselt käsitet ornamentaalseid vorme — põhiliselt too ju nimetet tulbikuju toolide kylgtugede võrestikus — leiame n. n. „punase“ (punase laudpaneeli järgi) või „pehme“ (polsterdet mööbel) kabineti väljaehituses ja raskes mööblis. Siin on materjaaliks seinvooderdusele kui ka mööblile kodumaa mänd, mille toim tänu lõikavale peitlile ja värvilisele peitsile — punane seintel, rohekasmust mööblil — eriti elavasti tuleb mõjule. Õnnelikult valit sinine punakol-



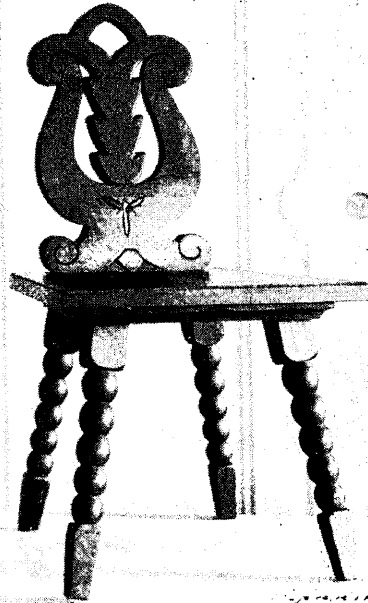
Edgar Kuusik, E. A. Ü.



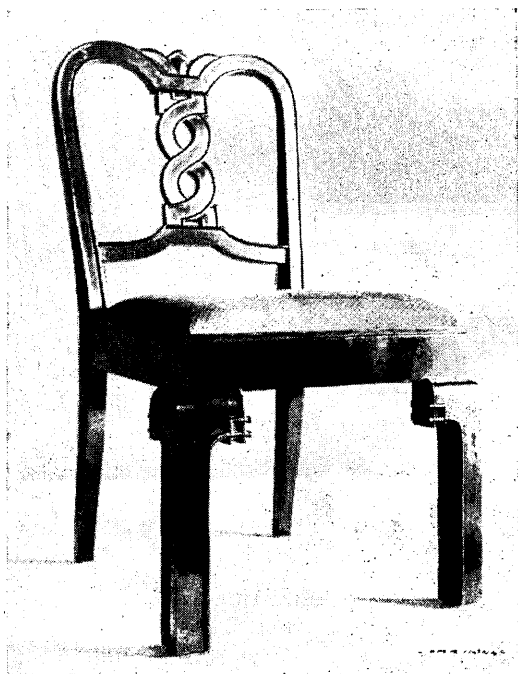
Toole restoraanist



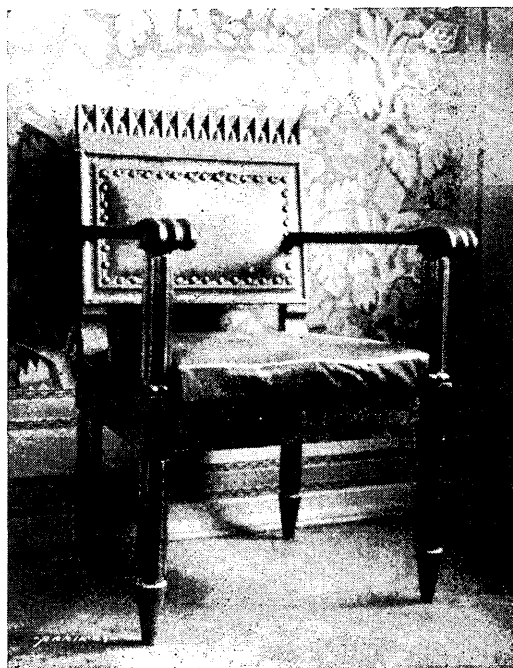
Edgar Kuusik, E. A. Ü.



Toole restoraanist



Tool lugemistoast



Tool „Hiina toast“

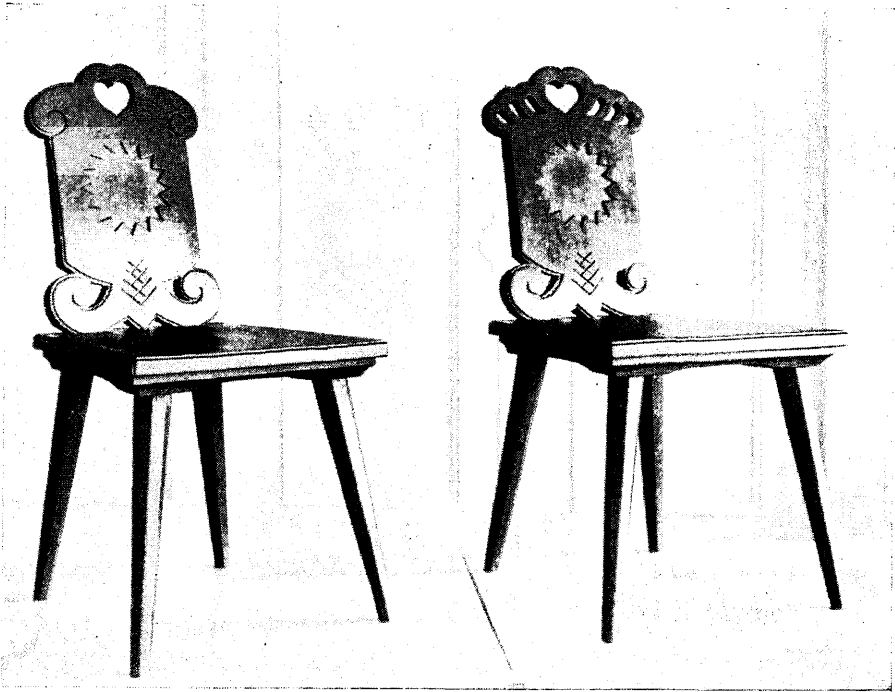
Edgar Kuusik, E. A. Ü.

laste triipudega mööbliriie o/y „Kodukäsitöösse“ suland „Meie kodult,“ rikkalikes värves maalitus, omapärased puust laelyhtrid, uste ornamentaalsed raamitused ja sepataot haarakud, vineerist peenelt väljasaet kyttekehade kattevõred, kõik kokku tunnistavad pisemassegi ulatund hoolest ning yhtuvad siis ka päris erakordse noodiga mõjuks.

Kuusiku kalduvus ornamendile kasutab muidugi meeeldi pisemaid yksikese-meid enese väljenduseks. Siin juhitagu tähelepanu puhvetiruumi kapi kohal asetsevale individuaalselt komponeerit kella kerele, samuti laelyhtreile, milleks muide tarvitetakse vabus variatsioones ka ratta ja hobupää motiive meie muistseilt puukannudelt; tähele pandavad on samuti siin leiduvad sepataot uksehaarakud rauast või valgest vasest, mille joonistuslikul väljatöötusel olid abiks juba nimetet Kruusman ja Hein.

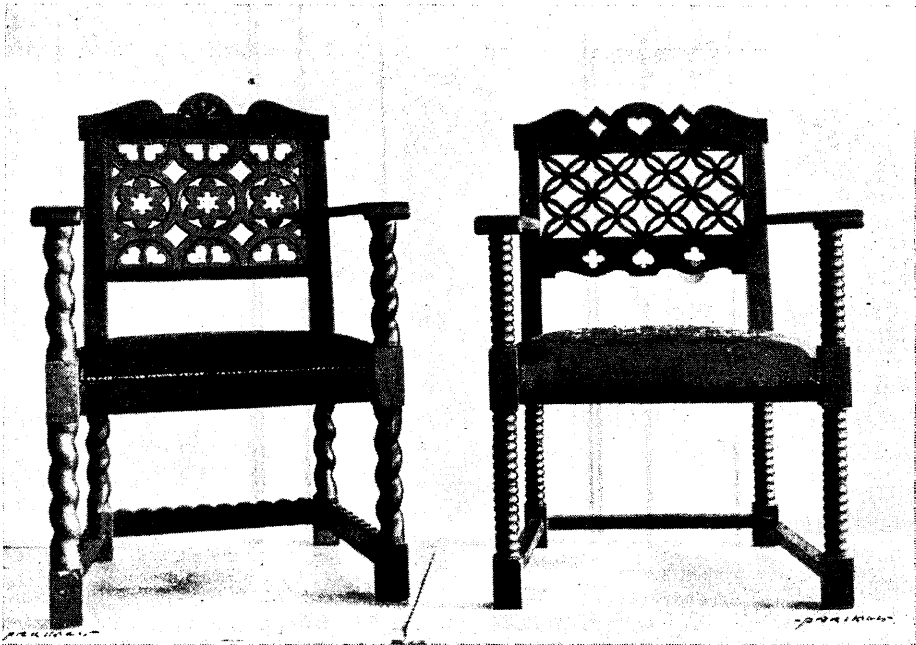
Nii on need restoraaniruumid, omapärasemad vahest yle maa, tänu arhitekti ja ta kaastöölise kunstilisele yksmeelsusele, mis yhtviisi haaras ruumide yldmõju samuti kui yksikasju, tulnud tähiseks meie sisedekoratsioonis ning yhes sellega omajagu nägemisväärsuseks.

Sootuks ise maailm, vastav erinevale ylesandele, ja ometi mitte vähem iseloomustav ta tegijale avaneb ylal klubi-ruumide sisemuses. Ka siin me ei näe Kuu-



Edgar Kuusik, E. A. Ü.

Toole restoraanist



Edgar Kuusik, E. A. Ü.

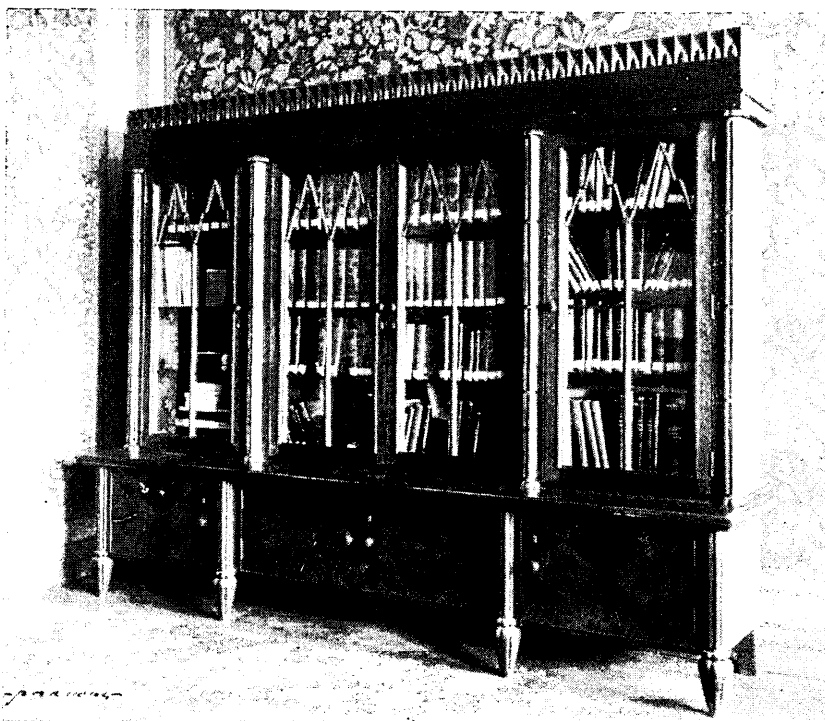
Toole restoraanist



Edgar Kuusik, E. A. Ü.

Puust laelyhtreid

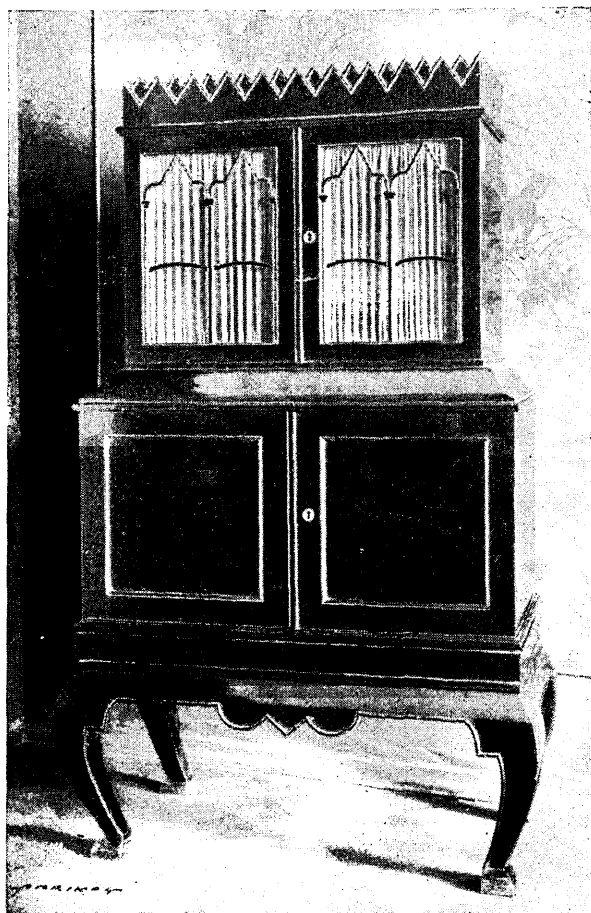
sikut uusi konstruktsioone otsivana, mis oleks õieti ka tarbetu: aastasadade kes-
tes kujunend ja stabiilsuse ning vastupidavuse suhtes äraproovitud konstruktsiooni-
võtted on puu kui toamööbli loomuliku materjaali jaoks lõplikult kindlaks saand
ning esinevad samastena maakera kõigil mandreil — siin uut välja mõtlema haka-
ta oleks edvistamine. Iseasi on, kui uusi, mööbliehituses seni tarvitatamata materja-
le hakatakse kasutama, nagu seda näeme viimaseil aastail läänes, eriti Saksa-
maal, kus millegi pärast on hakat kohaseimaks materjaaliks toolide ja laudade ehi-
tusel pidama terastorusid, mida nyd mitte ilma intelligentsita jalgratta raami
kombel nii ja teisiti koolutetakse, et saavutet kandevärk „jalul“ pysiks ning või-
maldaks kuhugi ka istmepinna või laua plaadi kinnitamise. Kas need iseenesest
huvitavad katsed pikapääle paika peavad ning pysima jäävad või osutuvad möö-
duvaks moevooluks, seda otsustab elu ise. Siin vaadeldava mööbli on Kuusik va-
nade, lihtsete, äraproovitud võtete varal konstrueerind vanast harjund, kodusest
puust.



Edgar Kuusik, E. A. Ü.

Raamatukapp lugemistoast

Vältides kyll keerulisi konstruksioone ometigi Kuusik saavutab mitmekesisuse tänu oma ornamentaalsele andele, mida meil juhus oli märkida juba eespool. Kuid kuna nois selgtoega järides ornamendi kandjaks sai olla päämiselt vaid selgtugi, nii et ornament teat määrani võis tunduda elemendina, mille ehtimistarve lisand konstruktivsele vormile, siis siin kogu mööbel ise, olgu tool, laud või mõni kapp, on käsitet oma kontuuri ja ylesehituse kogumikus ornamendina. Tehniline vorm, käies läbi kunstniku väljendustungi ja kujundustahte, on loogiliselt saand orgaaniliseks kunstivormiks. Selles avaldub, et Kuusiku vormilooming pole intellektuaalist algupära vaid põlvneb tundelisest suhtumisest ehitetavasse esemesse. Tema proportsioonid, kontuurid, massid ja profiilid pole sedavõrd kaaluva kalkultatsiooni tulemus, kui hellitava tundmuse viili, ometi jäädes kaugele sentimentaalsusest. Vaadeldagu vaid eri garnituuride sohvade, tugitoolide, laudade kontuure — nad on ornamentaalselt tunt, vabalt käelt joonistet, sellast harmoonilist pinget ei saavuteta rehkendamise varal. Neis avaldub yhtlasi mingi mehine, ekstravagantsusest ja liialdusest hoiduv meelsus, mis oma kergeima on annud yhe vähema kabineti tagasihoidlikus chinoiserie's, oma kargema tõsisuse aga saavutand lugemistoa sirgejoonelisuses. Seda yldiselt tõsist, tasakaalulist, mehist meelsust toetab omalt



Edgar Kuusik, E. A. Ü.

Kapp

poolt värvide valik. Polstermööbli puuosad enamasti on mustaks lakeerit või poleerit, „hiina toas“ tume pruunvioletiks värvit, tulles niiviisi kindlaks, koondavaks raamiks tumepunastes, oliivrohelistes või vahakollastes toonides polstri- kätteile, mis kõik pärit „Meie kodust“ resp. o/y „Kodukäsitööst“. Vaid pidusaali mööbel on kontrasteerivalt saand valge lihvlakeeringu mõninga kuldkriipsuga ning vastavalt õrnakirjalise polstri- kätte. Lugemistoa mööbel jälle on heledast, loomulikku värvi tammest, polstri- katted helepruunist, loomulikku värvi nahast; selle heledusega samuli kui diagonaalmustris vineerit pindade kerge mänglemisega muutub mööbel, hoolimata omist karm-tõsistest vormest, mõ- jult siiski omajagu mahedamaks.

Kuusiku kalduvus ornamendi ulatub siingi kõrvalisile esemeile. Kyttekehade kattedvõred on pakkund teretulnud võimaluse mitmesuguseid enamasti geomeetrilisi mustreid välja saagida. Pääle sellase pind- ornamentika tarvitab Kuusik aga ka n. y. skulpeerivaid võtteid, ees-

kätt mitmesuguste vabalt leiutat arkitektooniliste profiilide näol; tagasihoidlikult esinevad aga ka ristuvad ja põimuvad paelad ning mõningad vähesed taimemotiivid. Kogu selle ornamentika vooresena tuleb rõhutada seda, et teda kõikjal hoiab koos katkestamata eluline pingeline. Muidugi peaks see omadus olema endast mõistetav; kuid kahjuks peab nii tihti nägema ornamendena paljaid sidumatuid teineteise kõrvale lykit vigureid, mida ei läbista mingi yhendav joon, nii et sadapuhku peab seda siiski nimetama eraldi.

Katsudes eelolevate ridadega lähemale tuua yht näidet arkitekti loomingu- st mööbliehituse ja sisedekoratsiooni alal, pyydes eritella noid võtteid, mille varal ta on saavutand nende mööblite ja muude esemete iseloomuliku, isikupärase ilme, on tahet põhjendada arkitekti nõuande soovitatavust ka meie läheima, koduse, tu- base ymbruse loomiseks, tolle ymbruse, mis meid mõjutab kestvaimalt. Meil on mõtelda ja teha tuhat muud asja, kui luua kujutelmi meie kehalisi ja hingelisi

tarbeid teeniva mööbli vormest; me päälegi kahjuks kõik ei oska omi kujutelmi joonistuslikult ära märkida nii, et see laudsepale võiks olla juhtnööriks; ka pole meil küllalt mahti, et kannatlikult ja kärsituseta toimida valikut valmis eeskujude ja mustrite uputavast hulgast, kunni leiame endale sobivaima. Arhitektil aga polegi mõtelda ega teha muud. Tema omab tarvilised teadmised ja oskused. Kogu oma aja ta veedab mõtiskluses ja katseis, et leida vahendeid, mille varal lahendada kõige paremini sellaseid ylesandeid, et arendada võtteid, kuidas väljendada asjaomaseid meeleolusid ja kujutelmi. Eks kasutagem siis arhitekti nõu mitte vaid hoone ehitusel vaid ka selle sisustusel.

Hanno Kompus

ALBRECHT DÜRER

Saksa kunstis ja kunstis yldse seisab A. Düreri looming kõrgel kohal. Dürer ei olnud ainult laialise mitmekesisusega, vaid ka väga produktiivne. Ta on saksa kunsti suurimaid meistreid, ja käesoleval mälestusaastal tahame tuletada meigi tema tööd siin lyhidalt meele.

A. Dürer sündis Nürnbergis, kuhu tema esivanemad olid rännand Ungarist. Nii ta oli verelt vist osalt ungarlane, aga loomingult saksa rahvuslane ylimas mõodus. Düreri isa ja vanaisa olid kuldsepad. Kuldsepakunst oli tol ajal päämiselt valitsev kunst, ja et Dürer töötas alul isa töökojas kaasa, siis ta omandas selle elukäsituse ja stiili, mis oli valitsev kuldsepakunstis, nimelt gooti stiili. Mõnedki peavad Dürerit saksa renessansi isaks, kuid see pole põhjendat küllaldaselt. Renessans ei tähenda suurt meistrit, vaid kunsti uuendamist vana klassika uuestisynnitamise kaudu. Dürer ei töötand selles vaimus. Säades tema teoseid kõrvuti kaasaeglaste itaalastega (Michelangelo, Tizian), näeme kohe, missugusesse vaimumaailma kuulub Dürer, nimelt — gootisse. Dürer ise kirjutab oma seisukohast vana klassika vastu järgmiselt: „Kui ma esitan samba või kaks harjutamiseks noorile kunstnikele, siis pean silmas saksa tundeid (das deutsche Gemüt). Sest kõik, kes tahtsid luua midagi uut, tahtsid leida ka uusi vorme, mis puudusid varem. Seepärast tahangi teha midagi iseäralist, lase tarvitab seda igayks, kuidas see meeldib talle.“ Näeme siin kõnelemas hoopis teist meest kui olid itaalia humanistid, kes tahtsid aimata järele täpsuseni vana-klassikat. Olgu märgit siin ysna hilisena aegjärgu mehe — Goethe vaimustus uusklassika päivil vana-klassika vastu: ta avaldas arvamist, et vana-klassika kunsti vourused on nii suured, et tuleb aimata järele isegi selle vigu (kõnelused Eckermanniga). Ega renessansipäevade teoretikud polnud vähem palavad vana-klassika ideaalide armastamises kui Goethe!



A. Dürer

Ema. Joonistus

Dürer oli nagu nägime hoopis iseseisvam. Temas ei olnud syndind murrangut elukäsitamises, ta vaid viis gootilise elukäsituse kaugemale arenemisele. Düreri juures lõi õitsma kõik see, mis eelmisel sajandeil gooti ilmas oli pakitsend ja oodand õitsengut. Dürer polnud uus inimene, vaid keskaja väga arenend esitaja. Kui võtta renessansi mõiste õige laialt — kogu kultuuri ärkamisena keskaja seisangust, siis muidugi Dürerigi kuuluks renessanslaste hulka, kitsamas mõttes aga mitte.

Tõsi, Dürer on vaimustund oma kirjutusis vahel antiiksest sambast ja väravaist. Ta on joonistand isegi neid, näit. gravyyride kompleksis keiser Maximiliani triumfivärvavad. Kuid see nähtus polnud järeleaimamisest, vaid tarvidusest kujutada vana Rooma väljanägemist. Samuti maastikes me ei näe Düreris seda õigekspidamist mis oli renessanslastel. Loodus ei ole talle ilusaks korrapäraseks organismiks,

ta ei otsi säält joonte rytmi ja vormide muusikat, vaid mitmesuguste ilmete rohkust ja meeleolusid. Dürer ignoreerib looduse õrnusi, Dürer on nagu ryytel, kes teeb avantyyre looduse igakylgsusse. Dürer on romantik — dekoratsioon keskajalisile poemele. Sygavalt tähelepan ja meisterliku tehnikaga läbiviid motiivest koostuvad tema maastikud, aga neis puudub sageli suursugune lihtsus: kosmos, väga huvitav, aga segane. Dürer ise õpetas teistele, et ära tee kunagi ylearust, sest loodus ei taha seda; pea kõiges mõõtu, sest alati on olemas paras mõõt liig palju ja liig vähe vahel. Suutmata teostada seda, ta ei saand muud kui oli mures oma nõrkusest, teda isegi vaevas arusaamine, et ei saa tunda ja mõelda antiiklikult nagu itaallased, keda kylastas 1506 aastal. Ta pyydis leida igati võtme absoluutse ilu avamiseks; ta tundis, et on tee sellele ilule aga ta ei leidnud seda. Isegi perspektiivis ta ei jõudnud kuigi kaugele, kuigi tegi selle õppimiseks reise ja kirjutas sellest õpperaamatu. Vanaduseni ta eksis perspektiivis vahel rängasti, saamata vabaneda keskajalisest maitsest, mis nõudis keerulisust ja sisu ylikkust.

Düreri pysimine keskajalisel käsitusel ei ole hilisemale kunstielule aga sugugi kahjatsemiseks. Dyrer sellisena on täitnud kunstiloos ylesande, mida poleks täitnud, sarnastudes itaallastele. Tema teostamatus tungis klassika väärtustele peitubki tema loomingu sisemine varjat suurus. Puhanguline, meeleoluline loodus, lainetav peetumuste kurbusest ja protesti heroismist, see on Düreri ilm mis võis valmida vaid tema alalises pyydmismures.

Gooti maailm väljendus Düreris eeskätt tehnikas, kui graafikas nii maalil. Graafika syndis gooti käsituses ja võttis ylekaalu nii, et Düreri maalid tunduvad teatud mõõdus värvit graafikana. Kui itaallased oma gravyyridesse tõid pehmuse, arenes põhjapool terav lõige, ja see teravus osutubki nende iluks. Ka Dürer ei hoidund teravast kriipsust, vaid pyydis täiendada seda veel. Ta hindas rohkeim joont ja oma joont kunni enam meisterliku käsitööni, samuti nagu seda hindasid gooti templite arkitektid ja gooti kujurid, murdes kujude rõivad tera-



A. Dürer

Portreejoonistus

vaisse nurki. Terava joone kultiveerimine viib Düreri liialdusini; ta kuhjab riidetuse volte, ornamente, näo kortse tihti ainult kirest joone vastu; ja samuti unustab lihtsuse ja andub detalide rohkuselle. Maalides Dürer jäi graafikuks. Õieti kogu põhjamaade maaling arenes ju miniatuurist ja klaasmaalist, kus joon on tähtsal kohal. Käsitöölised-meistrid organiseerusid, et valvata despootlikult joone täpsust. Sakslasil, neil tyibilisil pedandel arenes säärane valve kõrgeima kraadini. Dürergi ei saand olla vaba sellest, ja nii näeme, et tema viimasedki maalid, näiteks „Apostlid,“ hoolimata suurejoonelisest stiilist osutuvad vähem maaleks kui värvilisis joonistusiks.

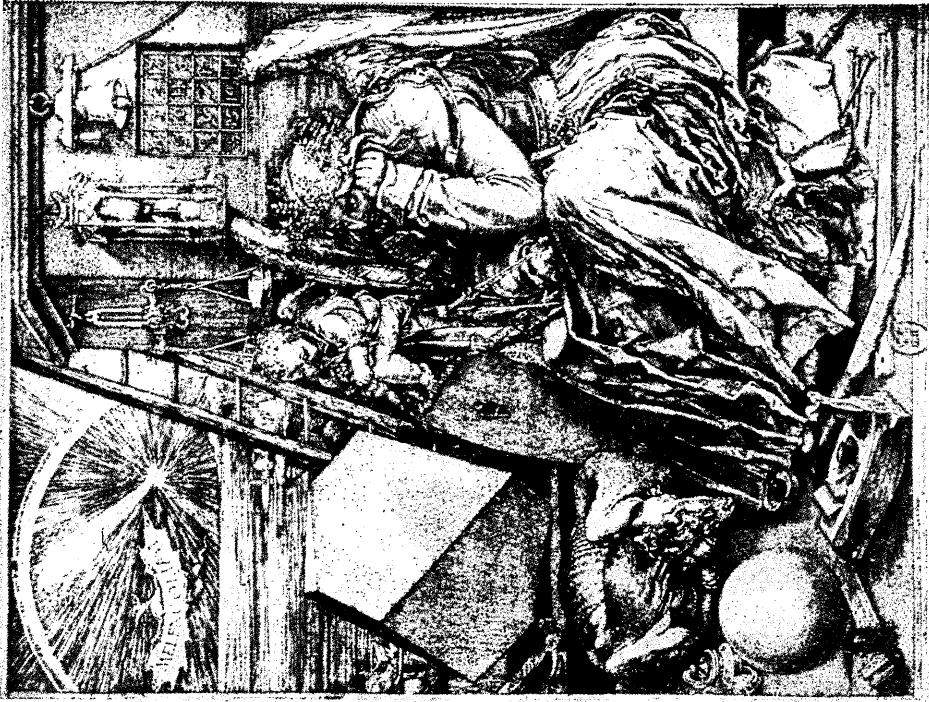
Kunsti ajalugu on rikas kirjalikest materjaalest Dürerist ja tema loomingu. Ka pea kogu tema loomingu on säilind meieni. Aga ometi ei ole võimalik seletada mõndki momenti tema elust. Oleks tarviline koostada tema maastikkude täpne kronoloogia, aga see pole võimalik, kuigi õpetlased on murdnud selleks kyllalt päid. Tõime selle märkuse, et tõendada Düreri loomingu kujunend yhtlust. On teoseid, millest ei olda selgusel, kas need kuuluvad Düreri nooreea või me-

credibilia facta sunt nimis: do-
 muni quam domine deat san-
 ctitudo: in longitudine dierum.
 Gloria patri et. Antiphona.
 Assumpta e maria in celum
 gaudent angeli laudantes be-
 nedicitur dominum. Antiphona
 Maria. Psalmus.
Ubi late deo omnis ter-
 ra: seruite domino in le-
 titia. Innotite in conspectu et-
 us: in exultatione. Sator quo-
 nam dominus ipse est deus:
 ipse fecit nos: et non ipsi nos.

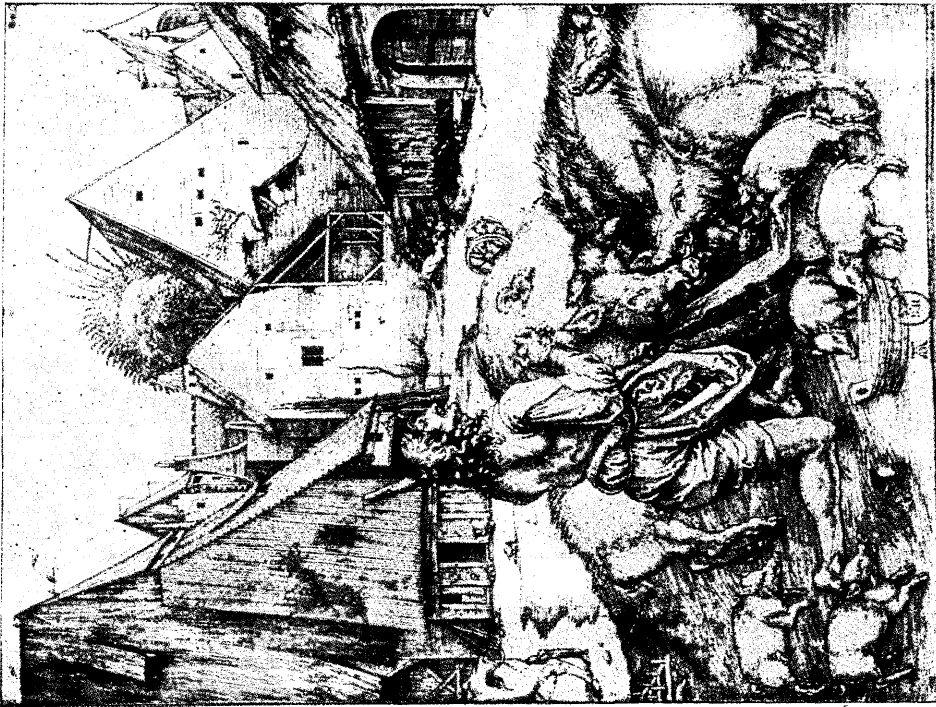
A. Dürer Lehekylg Maximiliani palveraamatust



Joonistus



Melankoolia. *Etsing*



Ärakadund poeg. *Etsing*

A. Dürer



A. Dürer Immutusraamatu ratsanikud. *Puulõige*

lisust, ja jooneteravus (millest kõnelime) jääb kõrvale, sest loodus ei ole gootiliselt teravajooneline. Siin me ei näe Düreris Nürnbergi vaselõikajat, vaid pehmete toonidega looduse imetlejat. Tema akvarellid on õrnad ja sulavad looduselle vastavalt õhku. Dürer kaldus looduse maalimises veel kaugemale: ta ei valindki teemi — erakordist ja huvitavat, ta maalis ysna igapäevaseid vaateid Nürnbergi ymbrusest ysna äripäevases ilmas. Kuhu on jäänd siin kõik rahunus, otsimine? Aga siingi leidub gooti inimese jooni — sygav usuline tunne, mystiline alandlikus mis läbis- tab selle naturalismi.

Säärane naturalism avaldus Düreris puhtas kujus harva. Erilist tähelepanu need tööd ei pälvind tol ajal ja seisid seepärast meistri mapis. Hinnas ja armastet olid siis puhtloomingulised teosed, kompositsioonid, illustratsioonid mitmesuguseile tee- mele.

Etyydide läbitõötamata otsekohest tarvitamist näeme vaid vaselõigetes nagu kyla „Ärakadund pojas“, „Pyhas Hieronymuses“, Nürnbergi vaated pildil „Ryytel

heea loomingusse. Selgub, et Dürer jõudis kypsuselle õige varakult ja et ta hilisemate aastate teosed olid kunstiliselt enam vähem yheväärilised.

Ollakse arvamises, et etyydid loodusest kuuluvad Düreri nooremasse aega, sest need nõuavad rahu ja aega. Hiljem oli Dürer tähtsaks kodanikuks, mis nõudis aega. Päälegi ta huvitus siis teoreetilist probleemest. Tema looduseetyydid on meisterteosed eriti selle- ga, et nad annavad lihtsydam- likult edesi kõik selle, mis Dürer nägi ja tahtis jäädvus- tada. 19. sajandil see oli mõis- tetavam, sest siis oli teoree- tiline kalduvus realismi. Aga kuidas Dürer rutiini kultivee- rija Michael Wolgemuti õpila- sena sai säärase suhtumise loo- dusse, on imestustäratav. Ko- hati pärisi fotograafiline realist! Viimse detalini ta on viind oma objektid paberille pyydmeta nõr- gendada või toonitada midagi. Neis etyydes leidub isegi õhu-

surma ja kuradi vahel“, „Pyhas Antoniuses“ j. n. e. Samuti kamer „Pyhas Hieronymuses“ (1514 a.), kus avaldab efektset mõju valguse sissevool läbi akna.

Koguni teisiti on lugu puulõigete ja maali- dega. Looduse motiive leidub ka siin, kuid need on töötet põhjalikult ymber ja stiliseerit. Neile on ant muinasjutuline ilme. Nii näiteks, pildil „Nutmine Kristuse ihu juures“, kus Jeruusa- lema vaated tagapõhjal tunduvad laulatuslikuna maastikkompositsioonina. Pärast Veenetsiareisi näeme tõmbuvat Düreri tagasi dekoratiivsest. On näha, kuidas ta kaalub hoolsasti läbi eriti need teemid, kus perspektiivi probleemid väga mõõduandvad. Ta valib eneselle isegi maja eri- tybilise, et oleks kindlam selle probleemi la- hendamine. See oli midagi skeemilist ja eba- loomulist.

1513 a. umbes muutub foon, maastik kaob ära ja asemelle jääb kas värviline või lihtselt must kate. Vist Dürer ei rahuldunud sellest, kui- das suutis lihtsustada ja stiliseerida maastikku.

Ylal oli märkus, aga kordame veel, Düre- ris oli iseloomuline, et ta tõi maastikku mee- le-olu, mis oli tundmatu varem saksa kunstis. Tähelepanu sellelt seisukohalt väärivad ma- astikkompositsioonid Apokalypsise nägemuste juu- res ja mujal.

Meil on võimatu märkida siin väikestki osa kõigest sellest, mis huvitas Dürerit, mis ta võis ja mis ta on annud kunstile. Maastik, usu- lised teemid, apostlid, jumalaema, Apokalypsis, igapäevane elu, portreed keisrist ja võimukand- jaist, illustratsioonid raamatuile, kõiges oli Dür- rer kaugelt yle oma kaasaegseist sakslasist, kes töötasid selles vaimus. Düreri vaim töötas kui sygavustes nii kõrgustes ja Düreri tehnika tun- dis vähe takistusi.

Tänapäevlased, tahtes mõista Düreri loomingu huve ja iseärasusi, peavad va- bastuma tänapäeva eelarvamusist, tänapäeva kunsti õigekspidamisist ja katsuma asenduda Düreri-aegsesse maailma. Esteetiline mõõdupuu, millega lähinetakse omaegselle kunstile, ei ole kyllaldane teiste aegade kunsti hindamiseks. Kunst kunsti pärast ei olnud tuntud siis. Sarnane mõte tundus tol ajal arusaamatuna.



A. Dürer

Kaks apostlit

Tõsisel vooruslikkuses ja usklikkuses kunstnik võis minna tol korral oma sisemise hääle juhtimisel vaid nii kaugele, kaua ta uskus võida olla kasulik, võida teenida, aidata. Dürer oli veendund, et kunstis tuleb näidata Kristuse kannatamist ja kunsti tuleb tarvitada kiriku teenimiseks. Maaliga hoitakse alal ka inimese kuju pärast surma. Dürer ei ole käsitöeline, aga tarvilikkuse ja otstarbe ta leiab kunstis vajaliseks. Dürer oli maailmavaatelt tyybiline omaaja laps ja hää korralik Nürnbergi kodanik. Ning sääl oldi rahul, kui võidi olla kasulik.

Dürer on jätnud järele ka palju kirjutusi, kus avaldab oma arvamisi mõningaist kunstikysimusist. Need ei ole teoreetiku omad, seepärast nad on systematiseerimata mõtted. Iseäralist kindlat kujunend ilu-ideaali me ei saa temas näha, nagu see omane renessansslasil vana-klassika kummardajail.

Dürer oli avaram ja oli omapärasem, kuigi keskaja möödund sajandite arengu kyljes kinnirippuv. Tema suurus seisis tagajärjerrikkas intensiivses tungis viia keskaja vaimusavutused kõrgeima võimaluseni. Kas see õnnestus, seda on ytelda raske, aga tema loomingus see avaldub täiuslikumalt kyll kui kellgi teise omas.

M. Friedländeri ja A. Benois järgi

R. K.-P.



F. Goya

„Neid taban saada“. *Etsing*

GOYA.

Aprillikuu 16. päeval kogu maailm mälestas saja aasta eest surnud hispaanlast Francisco de Goya y Lucientes't.

Goya sünniaasta on 1746, kus ta 30. märtsil sündis yhes Arragoonias kyllas. Kaheksakymne kahe aasta pärast lõpetas ta oma elu 1828. aastal Bordeaux's Prantsusmaal. Goya elukäik oli seiklusromaanina juhtumusrikas ja keeruline. Noorena ta oma kodulinnas Zaragozas võtab osa yhest öisest tänavakakelusest, mille tagajärjeks kolm surnut ja hulk haavatuid. Teisel päeval ta põgeneb Madridi, aga siingi tal pole kauaks pysi. Yhel hommikul ta leitakse meelemärkuseta lamavat kuski põiktänavas, seljas noahaav. Uuesti põgenemine. Härjavõitlejatesalgaga koos ta rändab ligemasse sadamlinna ja siit purjetab yle mere Rooma. Siin satub ta peagi uutesse avantyyridesse ja tuleb siis tagasi Zaragozasse. Kaheksateistkymnendama sajandi viimase veerandi alul ta tuleb Madridi, astub abiellu ja ta väline elukäik rahuneb, sest oma seiklusjanu ta nyyd päämiselt juhüb kunsti, töhe.



F. Goya

„Nõnda oli...“ *Etsing*

Bayeu juurest tuleb Goya Tiepolo ja Mengsi juure. Need kaks viimast, esimene itaallane, teine sakslane, valitsesid tol ajal hispaania kunstielu. Suurnimedest rikkas hispaania kunsti ajaloos paistis üks Goyale eriti paeluvana ja õpetlikuna — Velasquez. Seitsmeteistkymmendama sajandi suurmeistri kunsti olemuses oli Goyale nii palju omast, et me ei saa kõnelda pimedast järelaimamisest või jäljendamisest. Nende kahe vahel on enam — otsekohene sugulus, hispaania kunsti tõuline põhiloomus, mis Velasquezist ulatub Goya kaudu mõjutama Manet'd-ki. Manet' nimega yhenduses sageli on tahet näha Goyas impressionistide eelkäijat, ometi on Goya ja impressionistide vahel terve kuristik. Impressionistide lyiritseva põhilaadi vastu Goya kunst on mehist ja eepilist kontseptsiooni, ta kõrval ses mõttes hispaanlasist võiksid seista vahest vaid Zurbaran ja Ribera.

Goya looming on mitmekylgne kui aineilt nii tehnikailt. Tähepandava alguse ta teeb Madridi tagasipääsmisel gobeläänkartoonidega kuninglikule vaibavabrikule. Myytoloogiliste ja usuliste teemade asemel siin on astund kunstnik kaasaja seltskunna rõõmu- ja naudingurikkasse ellu, ta toob rea pilte tantsust, rõõmust, pidudest. Aga ta kaugeliki ei andu vaid kõrgema seltskunna elu kujutamisele yksi, vaid näeb kõike muudki teda ymbritsevat, uurib, vaatleb elu tagu ta

paljupalgelisuses, käib vanglaid ja kasarmuis, haige- ja hullumajus.

Yheksakymnendamate aastate alul Goya tervis halveneb, ta jääb kurdiks. See aga ei näi kuidagi mõjuvat halvasti ta toodangusse, veel kindlamks muutub käsi, veel teravamaks silm.

Akadeemia juhina ja kuninglikuna kojakunstnikuna ei jõua ta täita kokkuvoolavaid tellimusi. Ta maalib representatsioonportreid, aadlikke ja rikkaid tervete seltskondadena yhel lõuendil. Sageli sääraseil pildel on kymme ja enamgi inimest. Tuntuimaks sääraseist ryhmportreist on kuninga perekunna monumentaalmaaling a. 1800. Kuningas Karl IV ja kuninganna Maria Luise olid valitsejapaar, kes viis Hispaania vastu täielikule langusele. Kui kuninganna nii kuningas olid vanale inimestetundjale kunstnikule

vastikud. Tahtejõuetust kuningast ja ta megäärist-naisest koos hoovkundlastega tegi Goya meisterteose, kus maalilisse toredusse on peidet vanamehe satiiriline irvitus kuningavõimust. Muide Goya sageli oli halvas arvamuses oma modellest. Yhel „Los caprichos“ seeria lehel laseb eesel end maalida ja allkiri seletab: „on õige, et lastakse teha endast portreid — sel moel saajakse näha oma välimust. Loom, kes laseb end maalida, jääb ikka loomaks, kandkugi ta peenel pildil parukat ja kraed ja katkugi kunstnik ta kõige võimaliku auväärusega.“ Sellest pääliskaudsele vaatajale peidet skeptilisest suhtumisest modelli on vabad ta arvukad lasteportreed. Nende maalimine on valmistand talle nähtavat rõõmu. Siingi on ta läind oma teed, ajand välja konventsionaalse, millest pole saand yle ta arvukas kaasaegne järelaimajatepere.

Erilise päätyki Goya loomingus moodustab ta graafika. Goya on etsind neli



F. Goya

Poisi portree



F. Goya Saturn neelab oma lapsi

seletustekstid on kadund, lehed on nagu filmiaktid, millel käib kaasas vaid paar sõna: „nii oli“ — „nõnda nägin“ — „matta ja vaikida“ ...

Goya maeti, aga ta kõneleb edesi.

suurt pildiseeriat ofordi ja akvatinta segatehnikas. Eriti tähelepanvavad neist on „Los caprichos“ ja „Los desastros de la guerra“.

Esimesena syndisid kriitilise mõistuse tujud „Los caprichos“ — kummaline ja terav läbilõige ning otsus kõigest maailmasnähtust. Teist, „Los desastros de la guerra“ seeriat kannab suur ajalooline tagapõhi. Aeg 1808—1814. aastail oli Hispaaniale raske ja rahutu. Oli võitlus Napoleoniga ja mäss viimase poolt troonile upitet Joseph Bonaparte vastu. Võitluses rahvusliku rippumattuse eest eriline koht oli Zaragoza, kus guerilladega võideldes prantslasil oli purra õieti kõva pähkel. „Los desastros de la guerra“ on halastamatult otsekohene film sest õudsest sissisõjast, kus maa pärisrahvas võitles hangudega ja viikatitega lootuseta võitlust prantsuse regulaarvägede vastu. Pilt-lehtede sygav ja varjundirikas must-valge avab meile otseku õudsustefilmi. „Los caprichos“ seeria satiir ja kynniline irvitus siin on kadund, kunstnik siin kõneleb sõja enda alasti faktide objektiivse fikseerimisega sõja, militarismi, tapmise, röövimise ja kogu selle hävingu vastu, mis sõda toob kaasa. Pikad ja paljusõnalised allkirjad ja

M. Laarman

REISIMULJEID HELSINGIST JA TURUST

EESTI-SOOME „KUNSTISILLAST“

Juba ammu on räägit „Soome sillast,“ kusjuures rõhutetakse selle tarvidust, toetuses suguvendluselle, yhistelile huvidelle, oludelle (?), geograafilisele lähedusele jne. Kui palju on astut tõelikult silla loomiseks vastastikku samme yhel või teisel alal ning kui palju mõned yhised omadused seda lubavad, on ise kysimus. Tõsi kyll, silla yle lahe on loond juba teat määras ylikool, kirjanikud, muusikud, riigimehed j. t. Siia juure võime lugeda ka ekskursandid ja suvitajad. Kõik ehitavad! Meistreid on kyllalt ja sild peaks olema ning saama tugev, et rikastuda lähema läbikäimisega, areneda, kartmata kaotada „rahvusiikku“ omapärasust. Nobedaim ja agaraim meister on kyll „metall-kotkas“ — lennuk, kes sirutab kergesti ning uhkesti tiivad 20—30 minutiks, tõmmates taeva alla Lasnamäelt Soome randa julge ja suure sillakaare.

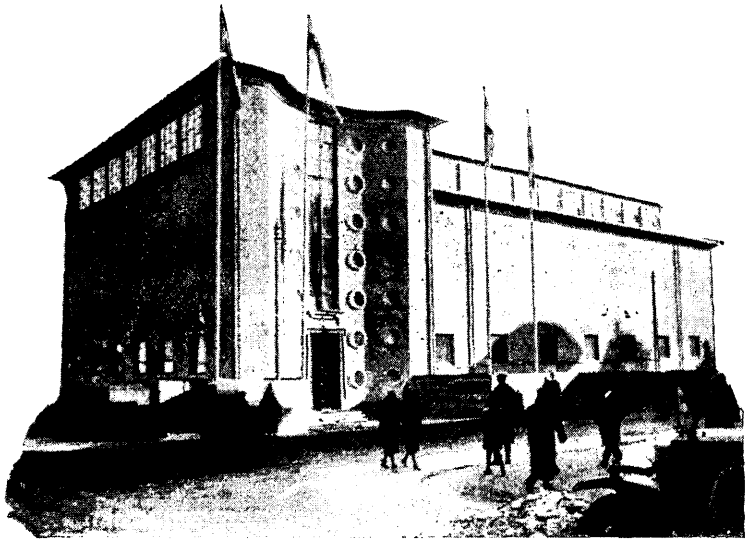
Nende ridade kirjutajal oli hiljuti juhus jõuda selle lihtseima ning lähima silla kaudu, kust jumalik vaade teisele poole lahte, säälese kunstieluga tutvuma. Reis oli ette võet suurema soome kunsti pidupäeva puhul — nimelt „Taidehalli“ avamisenäituselle. Kaasa viisin soome kunstnikkude organisatsioonidelle kultuurkapitaali kujutava kunsti sihtkapitaali valitsuse juhatusel ylesandel meie kunstikirjandust ja palju häid soove, mis leidsid tänuliku vastuvõtu. Kujutava kunsti alal ei ole olnud senni nende kahe rannarahva vahel tihedamat läbikäimist, väljaarvat varemad sidemed, kus meil ehiteti mõned hooned soome arkitektide plaanide järgi ja hiliseimal ajal meie poolt suhete loomiseks nimetet kunstikirjanduse saatmine. Jääks soovida, et see algatus areneks vastastikkuste kunstinäituste korraldamiseni, millelt oleme Lätiga juba paremas kontaktis.

Kui nyyd järgnevad read märgivad lyhidalt mõndki soome kunstielust ja võrdlusi meiega, siis see ei saa olla veel põhjalik arutelu ega „kohtumõistmine,“ vaid ainult on muljelised visked sellest, mis näht ja kuuld lyhikese ajaga esmakordselt.

„TAIDEHALLI“

Soome kunstnikkudepere on olnud oma tegevuses senni samuti laiali nagu meiegi oma. See puutub eeskätt yhisesse lahedama esinemise võimalusse. Viimasel ajal on õnnestund neil yhisel jõul, valitsuse toetusel ja eraisikute annetustega, mis ulatuvad miljonitesse (millal meil sarnane suurmeelne ja kunstisõbraline samm leiab aset?), ehitada suur näitusepaviljon, nii-nimetet „Taidehalli,“ mille pidulik avamine oli yhendet suurema näitusega käesoleva aasta märtsikuu 3. — 25.

„Taidehalli“ asub Rahvusmuuseumi läheduses Aurora ja Nervanderi katu nurgal, praegu ehitetava riigikogu hoone taga. Väliselt kui sisemiselt on ehitus väga lihtne, mitte suur, seejuures meeldiv oma avaruses ning otstarbekohasuses. Paviljon on kahekordne — all väikesed ruumid kunstiorganisatsioonidelle ja ma-



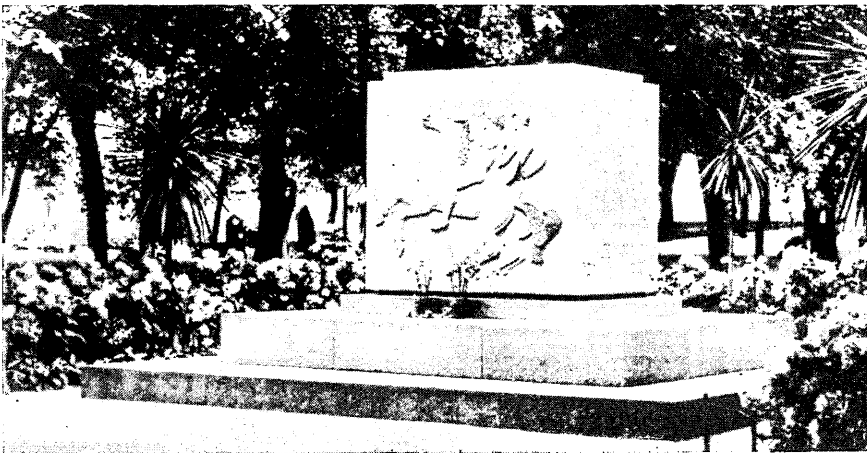
„Taidehalli“ Helsingis

jahoidja korter. Teisel korral 3 suuremat näitusesaali ja 4 — 5 väiksemat ruumi. Uue yhise kodu ymber on koondund kõik Soome kunstnikud. Sarnane nähtus ning võimalus on kahtlemata suure tähtsusega kui kunsti arenemises nii levitamises.

Siirdudes näitusele, tähendeti mulle kunstnikkude poolt, et käesolev näitus ei anna täielikku ylevaadet Soome aruurikkast kunstnikkudeperest — neid olevat yle 200. Sest isegi mitmed tunt kunstnikud ei olevat nyd esinend, vaid korraldavad oma iseseisva näituse hiljem samades ruumides. Kuigi see nõnda, siis ometi käesolev näitus tohiks olla ylevaatlik ilmeliselt. Näitusel esineb yle 100 maalija, ligi 30 skulptorit 353 numbriga. Skulptuur võtab enda alla yhe suurema saali, paar vähemat ruumi ja osa trepikojast, maalingud — kaks suuremat saali ja 2 tuba.

Kui suhtuda näituse suurema nõudlikkusega, otsides uusi julgeid kompositsioone, sygavaid koloriidi- ja vormiprobleeme, siis neid leidub vähe, või mitte kylaldase selgusega. Aga arvesse võttes vaikist elu lahe taga võrdlemisi rahulikkudes oludes, kus isegi vast teat määras kunstitraditsioonile toetutakse, on see tagasihoidlikkus arusaadav. Sellegi poolest võib leida näitusel nii mõndki vaatamisväärist.

Soomeni on ulatund impressionismi mahe tuulepuhang ja selle sahin valmistab kunstnikke veel nydki. Suuremad tormid kunstimaailmas pole veel sygavamalt kajastund. Yldine tasapind ei näe olevat väga kõrge — pigemini keskmine, eriti maalikunstis, kuna skulptuuris meisterlikkus suurem.



Langend sõdurite monument Helsingis

SKULPTUUR

Astudes lähemale üksikule tööle, mis tähelepanu köitnud oma kypsure, erilise ilmekusega või suurusega, kohtad juba trepikojas G. Elfgren'i Eino Leino pronkspää, mis yliloomulikus suuruses, võimas vormis ning tabav karakteris. Siit edesi jõuad skulptuursaali. Esiteks pakuvad tähelepanu kolm suuremat tööd, moodustades ruumis kolmnurga: V. Aaltose „Muusika“ kullat puust kubistlik pää ja „Noor naine“ pehmeis vormes ja rahulikult langevais joonis, punasest graniidist, ning — J. Haapasalu „Tytarlaps“ — must graniit, vähe kyll kohmakas vormis, kuid plastiline siluetis. Selle kolmnurga vahejooni rikastab kergesti mänglev V. Aaltose „Muusa“ — gips, M. Hovi „Lindude söötja“ — poiss kausi ja lindudega — punane graniit, F. Nylund'i „Maantee Maija“ istuv naine lapsega, väike kuju mustast graniidist ja J. Mäntyse „Ilves“ punasest graniidist, kes istub ukse kõrval nagu irvitav kimäär. Loeteld tööd väljendavad kyllaldaselt Soome tänapäeva skulptuuri yldist ilmet, mille iseloomustavaks jooneks on — monumentaliteet, vormilihtsustamise pyyd ning siluetis plastilise joone otsimine, mis on viid tihtigi, iseäranis nimetet töödes läbi meisterlikult materjaalikohaselt. Muidugi ei puudu näitusel pääle nende tööd, millel oma väärtus, kuid pole veel jõut teat täiuseni, või jälle korduvad ilmeliselt või kuuluvad oma vaimult vanemasse ajajärku, nagu E. Halose ja E. Vikström'i tööd. Materjaaliks tarvitetakse suuremalt osalt kivi — graniiti ja marmorit, pronksi ja puud vähe.

Julgeim ja elavaim skulptoreist, ka maalijana, näib olevat V. Aaltonen, kes on teind alguse kunsti põhimõtteliste probleemidega, kaldudes teat määras kubismi, otsides uut teed ning vormi vastavalt uuele vaimule, mis ymbritseb meid kõiki. Jõudu talle selles!



V. Aaltonen

Noor naine. *Punane graniit*

MAALIKUNST

Skulptuursaalist edesi läbi väikese vahe ruumi, kus asetet vähemad skulptuurid, on suur maalisaal.

Enne kui läheneda üksikuile tööle ja isikuile, võiks märkida, et kogu väljapanek kannab kaunis ühtlast tagasihoidlikku impressionistlikku ilmet. Tööde suurus on keskmine, ainelt on siin maastikke, natyyrmorte, linnavaateid, portreid ning võrreldes meiega kyllaldaselt zanri. Midagi yllatavat siin ei näe. Suurem osa esinejaist sarnaneb seevõrra yksteisele, et raske on eraldada autoreid. Selle yheks põhjuseks on vssisti seegi, et paljud autorid pole esitet kyllaldaselt, mis ei lase pääseda tal kui isikul mõjule, teiseks ka see, et erinevused maalitehnikas ja värves on yldse väikesed.

Esimesse saali on koondet sõna otsekohe semas mõttes tagasihoidlikud impressionistid, nende hulgas paistab silma mõni yksik töö. J. Rissase „Madonna“, keda randlased ymbritsevad, tagapõhjal meri purjekatega. Suurem dekoratiivne maaling näitusel, olevat rahvapärane. Kahjuks ei saa seda ytelda, mis mõned soomlased tunnistasid isegi. Siin on tegemist tolle teht rahvapärasusega mida serveritakse meilgi kyllaldaselt. J. Rissanen on loond varemalt palju paremaid töid, nagu hiljemini muuseumides nägin, kus tal käsitet mõningaid syndmusi igapäevast elust. Yldse ta on ilmekamaid zanriste. Edesi peatud V. Hämäläise kylamotiividil, milles on võrdlemisi koloriidi tunnet. A. Gebhard'i päikesepaisteliste maastikkude, K. Garlstedt'i „Lilledel“, H. Schjerfbeck'i õrna värvi ning peene joone ees. Lõppeks imetelled, kui hästi A. V. Finch on aimand Seurat' tehnikat järele ning liigud edesi järgmisse saali. Siin on rohkem elavust, tugevamat värvi, suuremat kompositsiooni ning aktuaalsemat ainet. Yhe seina saalist võtavad endi alla kolm — keskel V. Aaltose kubistlikud pääd, mis tunduvad rohkem skulptuurmotiivide otsimised kui pärismaalid, tema paremal V. Lönnberg oma syngete maalidega, kus segased värvid ja mustad kontuurid. Pahemal — R. Ekelund'i linnavaated pehmes hallis koloriidis. Viimaselle lähedal oma koloriidilt seisab J. Salminen. Edesi peatud häämeelega M. Collin'i „Vihmane ilm Helsingis“, A. Gavén'i „Kasarmu õu“, V. Kunnas'e suurema maali „Majaehitajad“ ja Y. Ollila „Bensin'i“ ees, viimane pisut toores värves, ning lõppeks vaatled J. Vuori sympathyseid töid — „Fi-



J. Vuori

Figuur. *Öli*



V. Aaltonen

Muusika. *Kullat puu*

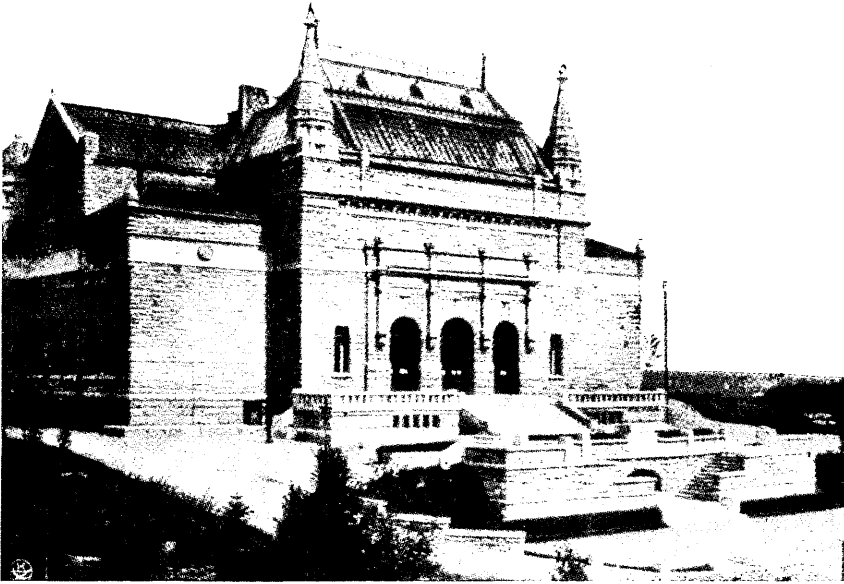
Nyyd kysimus, mida sagedasti säetakse ja mis mõnede arvustajate iseäranis armastet probleem — kes on soome kunsti tänapäeva tuusad? Kas eelpool märgit nimed? Sellele ma ei söanda anda kategoorilist vastust. Arvan, et kõik esinend kunstnikud on pyydjad omaette ja ainult pääle nende töö lõpu võib nentida kui kõrgele keegi on jõudnud ning missugustel põhjustel üks suutis anda rohkem kui teine. Soomes on kyllalt andekaid kunstnikke, tarvis ainult rohkem julgust.

*

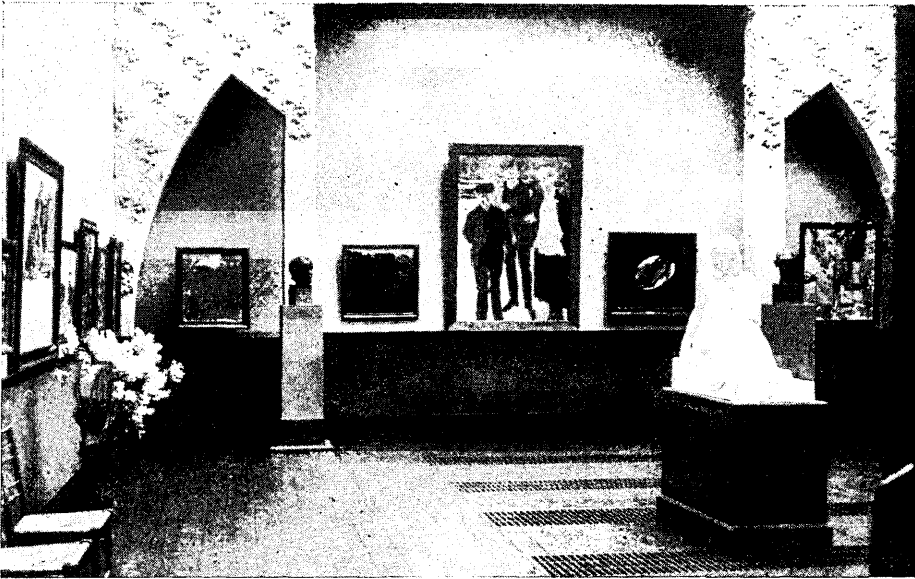
Ylevaadet anda muuseumest ja vanemast Soome kultuurist kas või lyhidaltki viiks pikale. Piirdun siin ainult mõnede märkustega.

1. Helsingis on põhjalikum Soome kunstikogu „Ateneum,“ kus kyllaldaselt esitet vanemad ja nooremad, nagu — A. Edelfelt, Gallén-Kallela, P. Halonen, F. Järnefelt, J. Rissanen, M. Enckell, T. K. Sallinen j. t. Ei puudu ka rootslased, sakslased, venelased ja prantslased, kusjuures ka paremad prantsuse impressionistid on esitet yhe-kahe originaaliga.

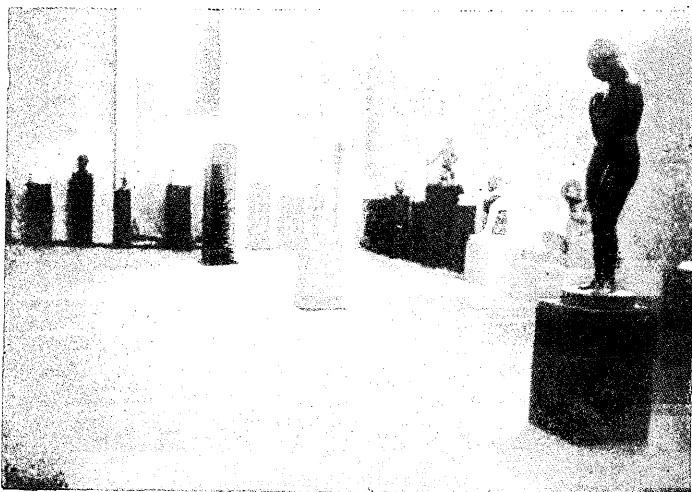
2. Rahvusmuuseum kuhu koondet rikkalikult soome vanavara.



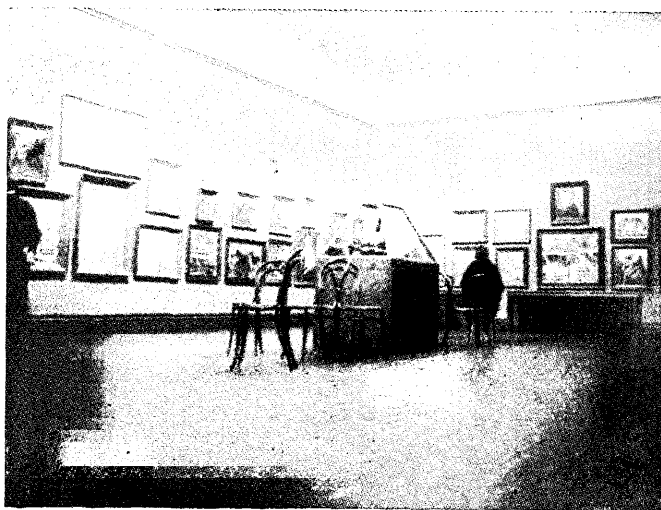
Turu taidemuuseum



Turu taidemuuseumist



„Taidehalli.“ Skulptuursaal



„Taidehalli.“ Maalisaal

3. Cygnaeukse galerii (Kaivopuistos).

4. Sinebrjychhoffi galeriis (Bulevardi k.) vanem maalikunst, eriti vene.

Pääle nende veel mõned eragaleriid publikulle avamata.

Yks suuremaist Soome kunstimuuseumest asub Turus. See on uhkeim graniitehitus kogu linnas. Pystitet hilsemal ajal annetuste abil. Koondab samuti nagu „Ateneum“ suure kogu soome kunsti. Turul näib olevat eriline tähtsus soome kunstielus oma kunstikooli ja muuseumiga. Siin leidub ka Gallén-Kallela varajasemaid ja hilisemaid töid. Nende puhul tahaksin kysida — kas võis keegi ennustada kunstniku pärastist suunda, kui ta maalib oma „Naise ja kassi“, et see realist, hallides toonides maali ja, isegi saamatu, saab korra nii tugevaks mytoloogiliste ainete käsitajaks, dekoratiivse pinnavalitsejaks? See küsimus kerkis esile tavalise nähtuse pärast et tihti

kunstniku töö algajal ja elupäivil rutatakse määrama, mis saab yhest või teisest ning mis ta võib.

Jalutades Helsingis ja silmitsedes ehitusi tundub, et arhitektuur on saand kujutatavatest kunstidest kõrgema omapärase lennu. Tõsidus, sygav enesetundmine ja hää tahe on leidnud materjaalikohase kajastuse. Lähenedes raudteehoonetele, Rah-

vusmuuseumile, Kalliokirikulle ja paljudelle seltsi-, panga-, kauba- ja eramajule — misugune monumentaalsus, sirgete ja kaarjoonte ornamentika ning skulptuuri stiilne kompleks mitmekesisemas graniitmaterjaali käsituses! Selles kõiges on palju põhjamaist raskust ning õrna unistust. Samuti on suursugune uus Stockmanni kaubamaja — punane telliskiviehitus praeguseaja yldeuroopalises stiilis. Need ehitused jätvad varju kõik varemad stiilid, mida leidub siin kyllalt.

Linna yldarkitektuuris on osat luua haruldasi perspektiive, näiteks Siltasaare — Nõmme k., millede lõpus on kõrgel Kalliokirik nagu koonduspunkt, samuti vaksali platsil ja vanas linnajaos Nikolai kiriku ymbruses. Kohati tundub veel tyhjust, linna äärtes, kuid see näib olevat ainult mõne aasta kysimus. Viimasel ajal on ehitet palju suuri maju ja praegu on käsil igalpool 5—6 kordsed kivimajad, kusjuures paljudel materjaaliks graniit.

Lõppeks kylastades surnuaidu ja vaadelles linnas monumente näed veel mõndki huvitavat. Helsingi surnuaiad (samuti ka Turus) on väikeste monumentide muuseumid, kivitööstuse võimsad tunnistajad ning mitmekesiseim graniidikogu. Riste ja yldse ristimärkigi näeb harva, samuti ei harrasteta aidu. Siin väikeses muuseumis jalutad häämeelega. Meie surnuaiad äratavad õuduse oma ristide metsaga nagu Kolgatal, on ka võõrastav eraomanduse allakriipsutamise aidade ehitamisega.

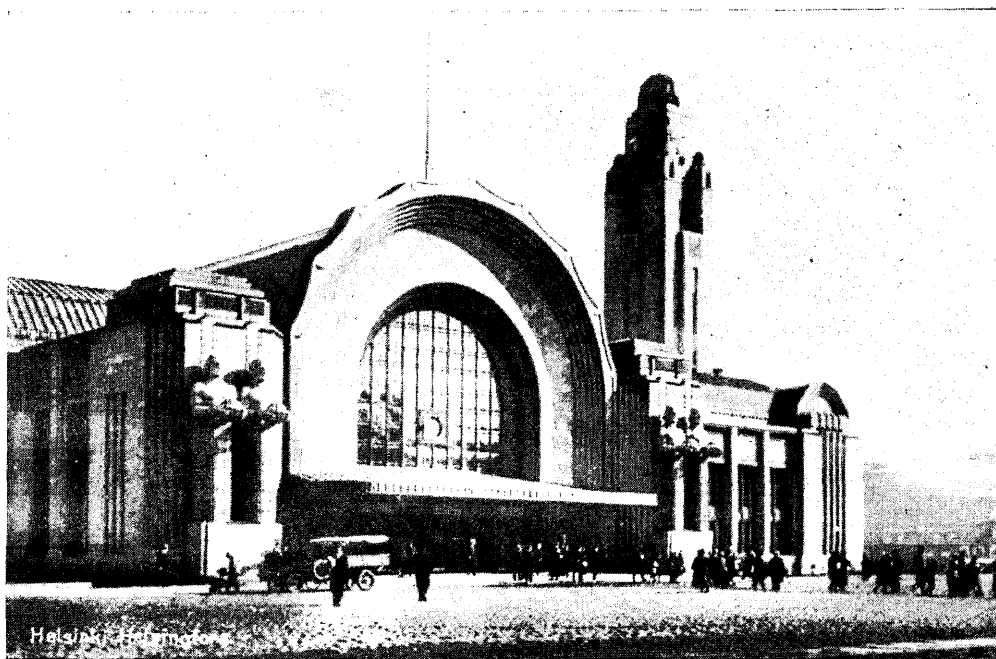
Monumendid linnas hilisemast ajast on ilusad graniitsarkofaagid raiut reljeefidega. Vanemad sambad pakuvad vähe, mõned on saamatumad, näiteks „Ateneumi“ aias paar väikest sammast. Yht tahaksin kysida, milleks mitme monumendi, nagu sõjas langend soomlaste, sakslaste ja eestlaste oma asupaigaks on valit vana kiriku aid? Yhte paika kuhjamine tundub igavana, ehk kyll surnuaias see paratamatu. Yks ilusamatest monumentidest langend sõduritele asub Turus, Toomkiriku kõrval.

Kunstikirjandus, nii ka kunstieltu kajastus ajakirjades näib olevat väike. Varem on kyll ilmud yldine Soome Kunsti ajalugu I. Öhquist'i poolt ja hiljuti uhkem ja täielikum väljaanne L. Vennervirta poolt. Pääle selle mõned yksikud monograafiad ja albumid, kuid seda on vähe. Reproduktsioone, ylesvõtteid leidub võrdlemisi vähe.



A. Kaasinen

Soomlane



Helsingi raudteejaam

Kunstnikkude majanduslik olukord ei olevat ka kuigi kindel. Oma tööst elavad vähesed. Sama nagu meilgi kunstnikud on sunnit kulutama jõudu ja aega kõrvalteenistusega. Töid ostetakse siiski eraisikutegi poolt. Kunstivarad ja kogud on Soomes kyll kahtlemata suuremad kui meil, mis muidugi seletetav vanema kunstikultuuriga, aga ka teat armastusega kunsti vastu. Juba kodudes, mille eest soomlane kannab palju hoolt, leidub originaale, reproduksioone soome kui ka teiste kunstnikkude töist ning stiilseid tarbekunsti esemeid.

Vaheldusrikas Soomes viibimise aeg jõuab lõpule. Asud paremate muljete ja tuttavate sõbralikul saatel teele, juba „raudpartii“, kes murrab endale teed 6—7 tundi. Muidugi peab olema tal oma auväärne „Jääkahru“ saatjaks ees.

Nägemiseni Soome siin ja sääil!

III. 28.

J. Raudsepp.

SURNUTE VÕIM

See jube päälkiri märgib nähtuse, mida harilikus elus me sugugi ei võta nii õudselt, millega oleme harjunud nagu endastmõistetavaga ja loomulikuga. Piirdun siin vaid märkustega surnute võimust kunstis. Laskem kõnelda mõningail tõsiasjul. Yhes teises kohas käesolevas „Taide“ numbris on lyhike kokkuvõtt yhest hiljuti Berliinis peet kunstioksjonist. Terve maailma rahamehed olid koos, yle tuhande inimese hasarditses teoste kallal, mis mitmesaja aasta eest maalit, yle viie miljoni marga eest myydi paari päeva kestes töid. S. o. eesti rahas yle 500.000.000 sendi. Frans Halsi portree kolmkymmend miljonit senti, yks Rembrandt viiskymmendseitse miljonit, yks Metsu kaksykkymmend miljonit. Holbeini pihupesa suurune portreekene viisteist miljonit jne. jne. Ja hiljuti läbistasid teated ajalehed paarist Rafaeli myygist veel muinasjutulisemate hindadega.

Vana kunst on saand ammu rahaväärtuseks, mis rahvusvahelisel kunstiturul seisab alati stabiilses ja kõrges hinnas. Kui kuuleme vanade kunstiteoste eest makstavat hiiglahindu, siis õieti arutades see sugugi ei peaks hämmastama. Opeereeritakse ju kindlate väärtustega, kus midagi pole kaotada. On ju täiesti ykskõikne, kas rahamees mahutab oma raha piltidesse, ostab maju, briljante või luksusjahi. Kui ostjal on asjatundja nõuandja, siis raha kunstiteostesse paigutamine on kindlamgi: majahinnad võivad langeda ja ostet aktsiate eest võib saada vaid pakkimispaberi hinna. Nõnda siin kunstiarmastus ja vaimsed huvid on hoopis kõrvalised asjad.

Kui vähe on julgeid, kes selt kullas kõlisevalt surnutemaalt julgevad Kolumbustena sõita kaasaegsesse ellu! Sest siin juhib ainult oma maitse, tundmise ja sageli vaid aimamise kompass. Kunstiajalugu tunneb inimesi, kes omandand teoseid kaasaeglasilt kunstnikelt tõesti vaid armastusest kunsti vastu. Turul kindlas hinnas seisvasse vanakunsti teosesse raha paigutamine on kindel ärioperatsioon. Armastus moodse kunsti vastu on julge tegu, kus ostja rahalises mõttes laskub hädadohtlikku avantyyri. On sageli kahtlane, kas ta ostet moodse kunsti eest vähemasti oma elu kestes saab raha tagasi. „See on samm välja tavalisuse kitsaist piirest,“ ytleb H. Kompus (EKKKY „Viis aastat“). Meie oludes, arvan, oleks see otse kangelastegu, kui keegi pyhenduks moodse eesti kunsti kogumisele.

On ju meilgi kollektсионäre, aga enamik nende kollektсионone kasvab surnute tähe all. Kes julgeks meil hakata Tretjakoviks, Štsukiniks, Osthausiks? Armastada ja omandada kaasaja kunsti, käia näitusil ja kunstnike töötubades valvamas kõike uuestiilmuvat? Ja seda mitte mingisugusest tahtmisest olla mätseen ja toetaja, vaid ainult armastusest kunsti ja selle yksikteose vastu. Ja meil on tõesti kyllalt, mida osta. Meilgi on surnute võim liig tugev. Mujal maailmas muuseumidki, need kunsti surnuaiad, elustuvad kaasaegse kunsti omandamisega, tahe-

takse raiuda maha vahesein elavate ja surnute vahelt; meie yhes hiljutises muuseumipõhikirja projektis säeti yles nõue, et teos ei tohi päästa muuseumi enne, kui möödud viis aastat autori surmast! See tõusikulise mõtlemisviisi tyybiline näide kõneleb selget keelt. Aga kuidas oleks varjusurmaga?

M. L.

KIRJANDUSEST

E. Ahas: Vabadussõja kangelas- te mälestussambad I.

K.—Y. „Loodus“ Tartus. 1928. 148 lhk.

E. Ahas on ilmutand „Looduse“ kirjastu-
sel päris viisaka välimusega raamatu vabadus-
sõjas langenuile pystitet mälestussambaist.
Autor ise ytleb eesõnas: „Käesoleva teosega
on tahetud yle kodumaa asuvaid Vabadussõ-
jas langend sõdurite mälestussambaid ja mä-
lestusmärke koguda yhiseks tervikuks, ära
märkida lühidalt nende ehitamise organiseeri-
mist, ehitust, materjaale ning asukohti, kirjel-
dada võimalikult täpselt mälestussammastel
tarvitatud tekste, märke ja kujundeid kui
kunstiajalooliselt väärtuslikke esemeid, mis
aastate kestel tuhmuda ja kustuda võivad ja
pakkuda seega ylevaatlikku pilti meie vaba-
dussõja mälestuse kunstilisest varast.“

Raamatu 77-mel lehekyljel kirjeldab autor
yksikuid mälestussambaid ja esindab päämi-
selt mälestussambaid pystitand komiteede
protokollide järgi mitmesuguseid samba ehi-
tusse puutuvaid andmeid. Sellele järgneb
kuuskymmendkaks ylesvõtet sambaist ja nen-
de yksikosist. Lõpus mälestussammaste hin-
dade võrdlustabel, pystitamisaajad ja sammaste
kaardil märgit asupaigad.

E. Ahase raamat on väärtuslikuks doku-
mendiks, mis fotodes annab ylevaate kõigest
sest, mis meil seni teht vabadussõja jääd-
vustamiseks. Ja ses peaaegu ta väärtus vaid
seisabki. Mis puutub pilte selgitavat tekstosa,
siis see on õieti segane ja kehv. Autor on
teind oma töö võimalikult lihtseks. Ta esi-
ndab iga samba kohta käivad andmed päämi-
selt ehituskomiteede dokumentide järgi ilma
ise midagi otsustamata või eelistamata. Ise-
endast säärasele objektiivsusel pole ju midagi
heita ette, sest autor on säädnu omale ju
vaid tagasihoidliku yleande — esindada foto-
dokumentide põhjal ylevaade mälestussam-
baist. Yksikute sammaste pystitamiskäigu

kokkuvõtt on äärmiselt systeemitu ja kobav,
ta jutustab sääl vaheldamisi kõigest kokku.
Yksikasjaliste näidete toomine sellele väitele
viiks pikale. Lugeja võib pea iga samba kir-
jeldusist leida midagi selletaolist. Kapt. Vree-
manni mälestussambast kõneldes autor jutus-
tab kõige päält kapt V. eluloo, siis mälestus-
samba pystitamisest, avamisest, pärgade pa-
nekust jne. Siis uuest kärpest: „Samba kõr-
gus 10 jalga, hind 70 000 marka ilma veo ja
ylespaneku kuludeta. Ilmasõjas ylesnäidatud
teenete eest on kapt. Vreemannil järgmisi au-
märke“ . . . järgneb aumärkide loetelu. Mis
yhenduses peaksid kyll aumärgid olema sam-
bakõrgusega? Autori esindumisviis on kuiv ja
puine, keel kubiseb objektivigadest.

*

Mälestussambad on pillat laiali mööda ter-
vet riiki ja seepärast saab vaevalt keegi
neid kõiki näha. E. Ahase raamat igatahes
pakub selle võimaluse. Kunsti seisukohast
kahjuks see kogu aga ei paku kuigi palju
väärtuslikku.

Mälestussammaste autoritena on tegutsend
päämiselt kolm meie tunt skulptorit: A.
Starkopf, V. Melnik ja A. Adamson, kellede
portreedki leiame raamatust. Pääle nende lei-
ame siit veel skulptorite J. Koorti ja J. Raud-
sepa nimed, kelledele järgneb rida kiviraiu-
jaid, toimetaja A. Anderkopp, kol. Pinding,
kapt. Kramm, pastor Beermann ja teisi.

Osa sambaid on lihtselt mõteldud obeliskid
ja nende kombinatsioonid mitmesuguseis
proportsioones sokliga nagu neid võib leida era-
haudadelgi. Enamikus neist on vorm hävitet
halvasti paigutet kirjaga või mingi muu kir-
jastava elemendiga (lhk. 81, 101, 107, 109, 111,
116, 120, 121, 124, 125, 133, 136, 137, 138, 139). Nen-
de kõrval võib leida päris vormitumaid kivi-
myrakaid nagu lhk. 85 näitab.

Teine ryhm sambaid juba on pretensiooni-
kam (lhk. 89, 90, 113, 115, 141). Neis esineb
mitmesuguseid arhitektuurelemente kõigis või-

malikes ja võimatumais kombinatsioones. Kadriina mälestussambas esineb päris Nõmme von Glehni fantaasiarikkus!

Kõige kallimad sambad on A. Adamsoni püstitet. Neis on kõike tellijaile vajalist — paatost ja isamaalist ainet, puudub vaid üks — see, milleks nad loodud — monumendid, monumentaalsed tervikud. Igasuguse pisiplastika ja nippasja võib ju kanda yle kui tahes suurtesse mõtudesse, olemust see ei muuda. Synnib hiiglakunst monumentaalse asemel. Egiptuse jalakõrgune skulptuurteos mõjub enamasti ikka tuhandepuudaliselt raskena ja monumentaalsena, Adamsoni skulptuurid aga jäävad suuremõõduliseks väikeplastika teoseks. Kujude kunstilisest väärtusest ma ei tahaks kõnelda, kuna minu mõiste skulptuurist on

hoopis teissugune. Ei saa aga jätta imestusega märkimata kummalist materjaalidekontrasti pronks — tsement. Need kaks ainet iseendast on samases vastolus nagu oleks klaasmaalingust aken aguli pilpahoone seinas.

Parimate sammaste sekka minu arvates kuuluvad Soome vabatahtlikkude, Tyri, Puhja, Rapla, Tori, Antsla ja Laiuse omad. Need on lihtsed aga siiski maitsekad teosed, millele ees vabadussõja kangelasi mälestaja ei tarvitse tunda piinlikkust.

Piltide järgi muidugi on raske otsustada kuidas üksikud monumendid valitsevad maastikku ja ymbrust. Ligikaudse ettekujutuse pakub raamat ometi ja säärasena ta on päris vajaline.

M. L.

RINGVAADE.

„Baltarsi“ näitus

Lihavõttepyhade ajal oli Tallinnas läti kunstiyhingu „Baltarsi“ näitus kunsttööstuskooli ruumes.

Näitus koostus peamiselt portselaanist, joonistused ja kostyymkavandid mängisid võrdlemisi kõrvalist osa. Näitusel esinesid Roman Suta ja Aleksandra Beltsov oma töödega ja „Baltarsi“ stuudio õpilased. Omaette päätyki moodustas R. Suta klaasmaalingute kogu.

Näitus tõestas, et Lätis on arenend yllatavani kõrguseni ala, mis meil puudub täielikult — portselaani maalimine. Juhtiv osa ses töös on R. Suta, Beltsov mängib rohkem saatvat, kaasakõlavat osa. R. Suta on läti uues kunstis silmapaistev koht. Ta on enam kellestki teisest aidand tutvustada läti kunsti välismaailmale kyll eriramatute kyll artiklite kaudu ajakirjus, kyll välismaiste näituste organiseerimisega.

On huvitav märkida, et kuna kubistlik-konstruktivne maaling leiab enamasti vaatlisest instinktiivse vastupanu, siis sama vormikäsitus tarkkunsti esemeis tundub uue kunsti vihikajale palju ligemana ja vastuvõetavamana. Suta ja Beltsovi portselaanteosed on seepärast oma kodumaal ja selle rajagi taga leidnud arvuka ostjaskunna. Meilgi omandeti näituselt terve rida taldrikuid.

Portselaanmaalinguis tuleb vaidlematult tunnustada autorite kõrget kunstikultuuri ja maitsest tasapinda. Tungimata joonistuslikku sisusse juba mõjuvad need teosed vaatlisjasse omaette elavate organismidena, raffineerit värvi-kooskõladena. Kompositsioonid on vabad igaugusest kirjususest, väheste värvidega on saavutat maksimaalne. Kui Suta nii Beltsov kumb-

ki oma taldrikuis kujutab sageli kaasaegist elu suurlinnas ja maal. Siit muidugi võetakse ette ka kõrvalretki eksootilisse maailma, läind aegadesse, muinasjutuvalda ja on huvitav, et muinasjutulised ja ajaloolised motiivid tõlgitsemiseks sugugi ei vaja rahvakunsti motiive ja mustreid esijoones, vaid võimsasti ja paljuytlevalt kõnelevad just kubismist ja konstruktivismist mõjutet keeles. Siin on ju kunstniku ylesandeks esijoones organiseerida värvide ja joontega taldriku ymmargune pind tervikuks, asjaks ja see õnnestub pea kõigis väljapanekuis, sest autorid on kindlasti teadlikud oma ylesandest.

Pääle taldrikute oli silmapaistev osa R. Suta klaasmaalinguil. Ka see igivana maalitehnika haru oli meie maal näitusel esmakordseks uudiseks. Klaasmaalingul on lõuendiga võrreldes mitmeid paremusi. Kõige päält värvid klaasi ja lakikihi vahel on eraldet õhu ja õhus leiduvate ainete kahjulikust mõjust, mistõttu nad püsivad võrratumalt kauemini lõuendil lahtiselt õhustiku mõjudelle kättesaadavast värvikihist. Teiseks annab poleerit klaasipind õlivärvile pehme ja õhurikka näo, sulatab ja yhendab värvipinnad kuidagi yhiseks maailmaks. Kui portselaani, nii ka klaasmaalingu loomist oli juhtind haruldaselt peen värvitunne. Paljudes piltides esines võrdlemisi tugevaid ja puh-taid toone, need aga asendusid ykseiteise kõrvale säärases meisterlikkuses, et piltmaailma ei pääsnud häirima ykski ebakõla.

Et näitus oli just lihavõttepyhade ajal, siis vaatajaid oli võrdlemisi vähe. Meie näitusepubliku suurema osa ju moodustavad õpilased. Kokku käis vaatajaid kaheksaja ymber. Näituselt omandasid väljapanekuid Tallinna Muuseumi, haridusministeerium ja sihtkapitaali valitsus.

M. L.



Roman Suta



Kaks klaasmaalingut „Baltarsi“ näitusel

A. Murakini näitus

Kunstieliu meil on koondet päämiselt Tallinna ja Tartusse. Pääle selle aga väikelinnuski lligub ja areneb omaette kunstieliu, korraldetakse erinäitusi ja tuletetakse publikule aegajalt meele kunsti olemasolu. Terves reas väikelinnus tegutseb sel tänuväärse alal kunstnikke. Tuletagem meele J. Vahtrat, kes oma Võrusoleku ajal tegi Võru elanikest päris kunstipubliku, kui otsustada nimelt näitusil-käijate arvu järgi. Pärnus K. štšerbakoff, Haapsalus Espenbergid, Paides A. Roosileht, Narvas äsjasurnud E. Verber ja Viljandis A. Murakin, kes tänavu juba kolmandamat korda näitas kevadel oma aastatoodangut (8—15. aprillini).

Seekordsel A. Murakini näitusel oli esindet 100 numbrit õlis, akvarellis, pastellis ja joonistusi. Kunstnikku oli inspireerind suuresti ta läндаastane Pariisireis, millelt ta oli toond kaasa suure hulga motiive, mis nyd saand suurema või väikesema ymbertõõtuse osaliseks.

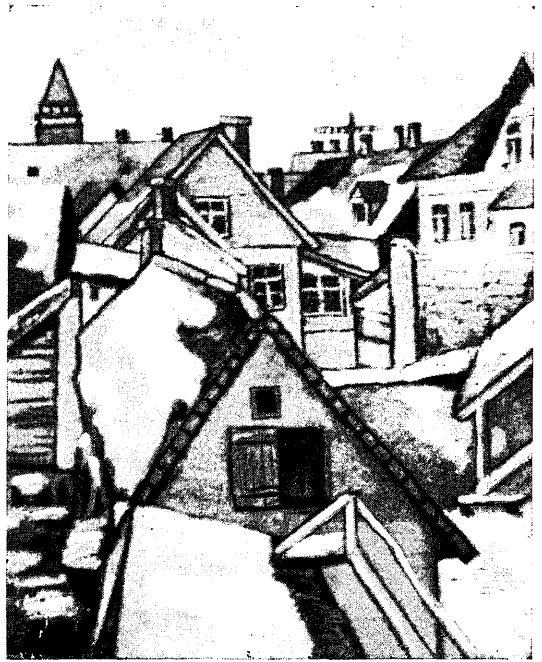
Yldse kylastas näitust 400 inimest, arvestamata õpilasi. Näitusel myydi 10 akvarelli, 3 suurt õlimaalingut, 4 joonistust ja pastelli, kokku 17 teost.

Eesti kunst Pariisis

Kindlamaks tunnuseks, et meie kunst on jõudnud Lääne-Europa tasapinnani, on meie kunstnikkude järjest suurem ja edukam esinemine Pariisis. Seda mitte yksi eragaleriides, vaid ka valju žyriuga suurtes saloonides. Eriti aktiivsed on ses meie nooremad kunstnikud. Tähtsamaks sündmuseks käesoleval kevadel oli Eduard Viiralti erinäitus „Fabre'i“ galeriis, aprillis (10—28) Sellekordsel näitusel esines Viiralt päämiselt värvirikaste monotypiatega, tõendades, et ta värvivaldamisel sama meisterlik on kui joonistuses. Prantsuse tänapäeva tähtsamalt kunstikriitikult André Salmon'ilt oli näituse nimekirjas tähelepandav sissejuhatus.



Ants Murakin



Kaks Viljandi vaadet

Järjekindlam Pariisis esineja viimaste aastate jooksul on Adamson - Eric. Nii esines ta talvel „Rippumatute“ saloonis ning nyüd „Tuileries“ saloonis, mis on suurtes saloonidest kahtlemata kõige parem, yhtlasi on ka sinna sissepääs kõige raskem. Adamson - Eric näitab omade suurte natyymortidega „Tuileries“ hoopis kindlamat väljakujunenemat ilmet. Jäädes ainestikus sama jutustavaks, on ta teind suure edusammu lopsakas maalises käsituses. Tuleb märkida veel Dora Gordina järjekindlat esinemist Pariisis, eriti „Tuileris.“ See kodumaal võrdlemisi vähe tunt skulptor on suutnud siinseis kunstiringkunnis võita tõsist tähelepanu.

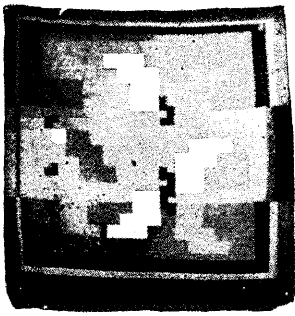
Käeoleval aastal, ligi kolmekymneaastase vahe järel, esines Pariisis meie vanem skulptor Amandus Adamson kevadises „Saloonis!“

Hiljuti avat näitusel „Taureau“ galeeris esinevad Adamson - Eric ja Kristjan Teder, esimene algupäraselt komponeerit natyymortidega, teine oma armsakssaand alaga — lilledega.

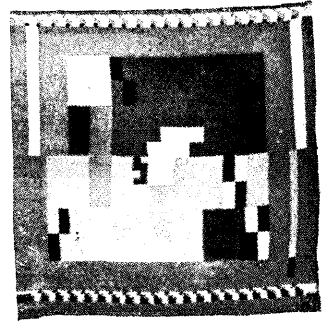
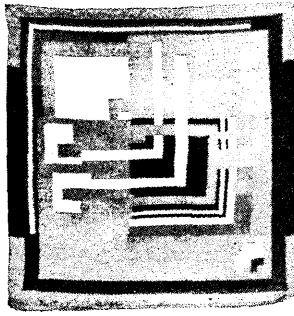
Eesti kunst Berliinis

Käesoleva aasta 9. mail avati Berliinis n. n. „Suur Berliini kunstinäitus“. Näitus sel aastal kestab ainult juuli lõpuni, kuna ta varemini oli avat läbi suve. Eriti huvitav seekordsel näitusel on eriline arhitektuurkavandite osakond, kuhu koondet pea kogu maailmast moodset arhitektuuri juhtivate arhitektide kavandeid ja plaane.

Selle-aastasest näitusest võtavad osa ka eesti noorema põlve kunstnikud, Eesti kunstnikkude Ryhma liikmed Arnold Akberg, Edmond Arnold Blumenfeldt, Friedrich Hist, Märt Laarman ja Henrik Olvi internatsionaalse „Abstraktsete“ yhingu liigetena. Eesti kunstnikelt on näitusel kokku kuusteistkymmend numbrit, mis koondet omaette ruumi. A. Akbergilt on näitusel viis asja — „Kompositsioon“, „Mariin“, „Intejöör“ ja „Ruumkonstruksioon“. E. A. Blumenfeldilt — „Öö Baieris“ ja „Vana Tallinn“. F. Histilt „Kaardimängijad“. M. Laarmanilt — kaks puulõiget ja kolm suuremat graafilist kom-

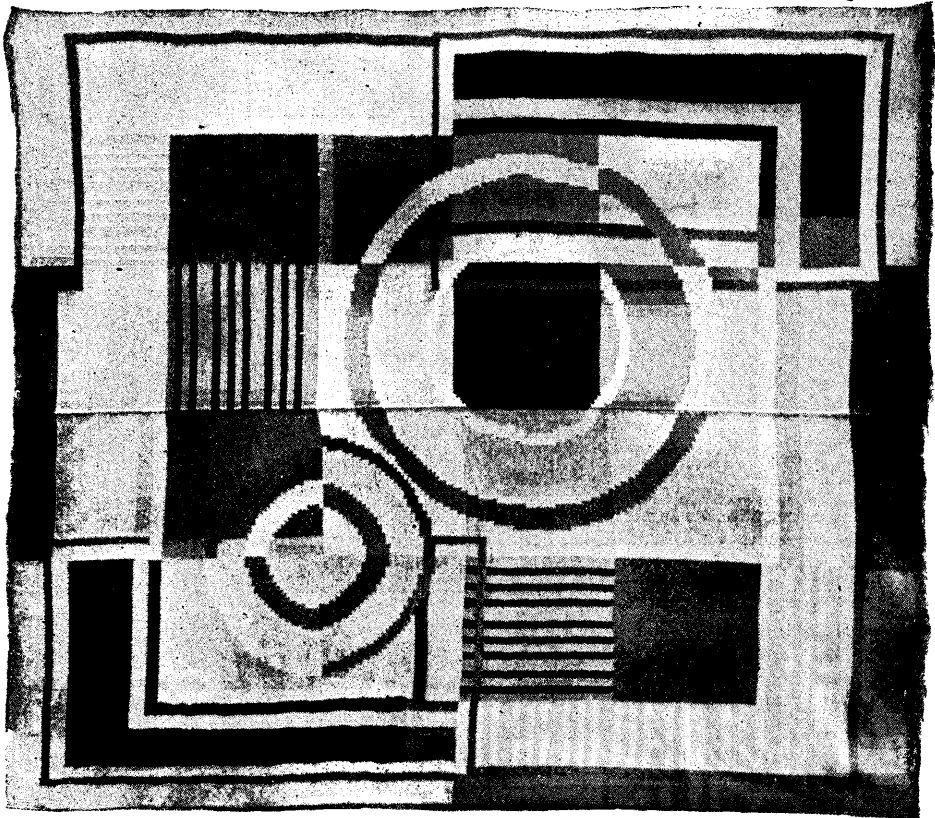


Adamson-Eric



Sohvapatju

Tallinna linna naiskutsekooli näituselt



Adamson-Eric

Vaip

Tallinna linna naiskutsekooli näituselt

positsiooni. H. Olvilt — õlimaaling „Veneetsia“ ja kaks skulptuurteost.

Eesti kunstnikkude Ryhmal on eeltuleval hooajal ettevalmistusel kunstinäitus Skandinaavia riiges.

Tallinna linna naiskutsekooli näitus

19.—22. maini näitas Tallinna linna naiskutsekool oma aastase töö tulemusi. Eriliselt huvitav on märkida, et seeaastane näitus esmakordselt tõi nähtavale kogu päris kunstikypsi tarbekunsti esemeid.

Adamson-Eric'i kavandite järgi valmistetud padjad ja eriti vaibad väärivad tähelepanu. Tervitetav on see, et naiskutsekool pole enam ainult rahvakunsti mustrite elustamise moderniseerimise teenistuses, vaid tahab juba astuda vastu praegusaja maitsega kultuurinimese tarbeile ja vajadusile. Sel alal oleks meilgi juba võidud midagi teha, aga tahet seks on nii imeväärset vähe. Moodne inimene vajab uusi vorme kõigis tarbeasjus, sest osa neist on paratamatult muutunud endiseist teissuguseks ja säärase moodsest vaimust kant asja kõrval vana rahvakunsti eseme kopeerimine või imiteerimine mõjub järsuna ebakõlana. Nende uute vormide otsimine ja elluviimine, nydisaegse vaimu meie oludele ja tingimustele kohandamine oleks meie sellekohaste õppeasutustele otsekoheseks ylesandeks ja tööks. Kahjuks selleks määratud õppeasutused ei liiguta ses kõiges sõrmegi. Seda tervitetavamad eri naiskutsekooli esimesed ja õiget rada käivad sammud.

Millise koomilise maitselageduseni võib minna vana rahvariide „elustamine,“ seda näitas samal näitusel üks eritellimusel valmistet kollane naislylkund, mis omakorda veel aitas tõsta modernobjekte huvifookusse.

Kunstoenguid Viljandis

3. ja 4. mail pidas R. Kangro-Pool Viljandis loenguid kunsti- ja moekysimusist. Umbes saja valguspildi saatel andis lektor viljandlastele ylevaate eesti kunsti synnist siamaani.

Kevadnäitusi Tartus

Kujutava kunsti klubi korraldas Tartus N. M. K. Y. ruumes kunstinäituse 29. IV—6. V. Näitusel olid esindet päämiselt „Pallase“ vanemate õpilaste tööd — numbroid ligikaudu sada.

Samuti Tartus avati samal päeval pr. E. Richteri pisiplastika ja joonistuste näitus.

Prof. Adamson Pariisis

Prof. Amandus Adamson saatis märtsis Pariisi kevadsalooni neli skulptuur teost: „Algus ja lõpp“, „Lorelei“, „Sõjaohvrid“ ja „Rahu“.

V. Rannus Eestis

Kauemat aega viibis Eestis Ameerika eestlane skulptor Voldemar Rannus. V. Rannus modelleeris siin mõnede eesti tegelaste kujud ja sõitis märtsis tagasi Ameerikasse. Kuuldavasti kavatsevat ta korraldada meie ja Skandinaavia riiges oma erinäituse.

Tallinna muuseum

Ymberkorraldet ja remonteerit Tallinna Muuseum avati publikule vaatamiseks esimesel mail.

Rootsi kunstinäitus

Rootslased korraldasid Helsingis rootsi kunstinäituse, mis sääl sai suure osavõtu ja poolehoiu osaliseks. Laulupeo ajal avati rootsi kunstinäitus Tallinnas. Haridusministeerium andis näituse korraldamiseks tytarlaste kommerskooli hoone. Näituse juhtivaks korraldajaks oli prof. C. Wilhelmson. Pikem ylevaade järgmises numbris.

Sygisene kunstinäitus

Sygisese kunstinäituse korraldamisest kõneldi 15. apr. S. K. V. poolt kokkukutsutud koosolekul. S. K. V. juhatus on algatand kõikide kunstisorganisatsioonide yhise näituse korraldamise sygisel. Siamaani on organisatsioonid oma näitused korraldanud iseseisvalt. Kysimuse yksikasjalisemaks kaalumiseks olid ilmunud pääle S. K. V. juhatusse liigete A. Jansen (E. K. K. K. Y.), E. Kuusik (Arkitektide yhing), M. Laarman (E. K. R.), R. Paris („Pallas“), P. Sepp (E. K. L.). Pikkade kõneluste järel otsusteti korraldada sygisel yldnäitus. Näituse korraldajaks on toimkund, mis koostub kunstisorganisatsioonide esindajaist. Toimkonna kutsus kokku S. K. V. juhatus esimees. Näitusel esinevad kunstisorganisatsioonid omaette rühmitustena ja igayks oma žyriiga. Näituse korraldamiskulud kannab S. K. V.

Eesti kunst Oslos

Käesoleva aasta mail korraldasid meie Pariisis viibivad kunstnikud Adamson-Eric, Kristjan Teder ja Eduard Viiralt esimese Eesti kunstinäituse Oslos, „Pariisi Eesti Kunst-

nikkude Grupi“ nime all. Näitus, mis hiljuti lõppis, leidis Oslo ajakirjanduses sooja vastukõla, kus märgiti ära, et Norra jälgib huvitusega väikese Eesti kiiretempolist arenemist. Et nad, norlased, senni leidsid võimalusi tutvuda ainult Eesti majandusliku arenguga, seda suurema huviga vaatavad seda väikest näitust, mis on tunnistuseks, et Eesti omab tunnustamisväärse seisukoha ka kujutavas kunstis...

Suurim Oslo kunstigalerii „Blomqvist“, kus näitus aset leidis, tegi nimetatud grupile ettepaneku korraldada iga aasta näitus. Samuti tehti ettepanek korraldada ylevaatlikum Eesti kunstinäitus (umbes 150 numbriga), kas käesoleval sygisel või järgmisel kevadel. Vastutaksuks oleksid Norra kunstnikud valmis korraldama, kui seks huvi ja ruume leidub, norra kunstinäituse Eestis.

Belgia kunsti ylevaatenäitus Pariisis

„Jeu de Pomme“ muuseumis, Pariisis oli korraldet 1-31 maini Belgia kunsti ylevaatenäitus, impressionismist päle, mis andis ymara ylevaate Belgia tänapäeva kunstist.

Belgia kujutatavat kunsti võid julgelt nimetada prantsuse kunsti haruks. Tähtsamad kunstnikud on erandita Pariisi koolist (Mase-reel, Kvapil). Yldkarakterilt kalduvad belglased syngesse koloriiti, elurõõmu ja mahlakust võib näha ainult mõneit yksikult.

Huvitavamaid on **R. Wouters** (1882—1916). Ta õhulid maalid, milles tundub Degaslikku kergust, on enese alla võtnud ruumika saali. Wouters'i eelistet punakaspruuni toon leiab õnnestunud ylemineku rohekasse-sinkjasse koloriiti. E. Laermans annab tugevaid syngeid kompositsioone ja sygismaastikke. Ta värvid, valikult piirat, on kylmad, andes edesi rõhut kurba meeoleolu. Samuti synges värvikoloriidiga on Pariisis väga tunt **F. Masereel**. Ta „Oine Pariis“ on yks paremaid näitusel. Teine Pariisi rohkem tunt autor **Kvapil** kaldub vastandina magusalle vormivoolimisele. Väga huvitava, lopsaka värvikäsitusega on **A. Servaes**, eriti ta maastikud, milles tundub rajanemist **van Goghi** värviprobleemele.

Prantsuse kunst Idamaail

Prantsuse kultuurpropaganda töötab suu-repäraselt. Igal pool maailmas korraldetakse prantsuse kunstinäitusi. Saksamaa oli viimasel ajal neist otse yle ütjet. Isegi võõraste maade provintsilinnadesse ulatuvad väikesed aga hästi koostet näitused. Berliinis oli märtsis suur prantsuse raamatukunsti näitus. Sel esindusid päämiselt moodsed luksus-

trykingud. Nyd on korraldusel suur prantsuse kunstinäitus Jaapanis.

O. Huldchinsky oksjon

Mais oli Berliini kunstielu suurimaks sensatsiooniks Oskar Huldchinsky kollektiooni oksjon P. Cassireri ja H. Helbingi poolt. Oksjon korraldeti Ameerika eeskujul Esplanaad-hotelli marmorsaalis.

Oskar Huldchinsky oli yks viimseid saksa suurkollektsoonääre, kellel suur kogu väärtuslikke vanu maale, skulptuurteoseid ja kunstiesemeid. Huldchinsky kollektiooni rahvusvaheline kuulsus ja enne tehtud hiiglareklaam olid tõmmand kokku yle tuhande inimese. Valitses säärane tung, nagu pole näht veel kunagi ei Londonis ega Pariisis suurte kollektioonide oksjoneerimise ajal.

Kogu maailmast olid koos kõikide tähtsamate kunstimaade muuseumidirektorid, kunstiteadlased ja kunstikauplejad. Eriti suur hulk ameeriklasi ja hollandlasi.

Oksjon kestis kaks päeva. Esimesel neist myydi 107 numbrit nelja miljoni saksa marga eest. Kuna saksamark ligikaudu võrdub meie kroonile, siis võib kergesti saada ettekujutuse oksjonil maksetud hiiglahindadest.

Esimesena tuli myygile Beijereri natyyrmort, millest algaski pikk rida hollandi maalikunsti meisterteoseid. Beijereri läks 18.000 marga eest Amsterdami. Järgmised numbrid kujunesid nõnda: Berchemi „Kyndev talupoeg“ 6.600 m., Pieter van den Boschi „Keetja“ 14.000 m., I. van de Copelle „Talvemaastik“ 13.000 m., Cuijpi „Maantee“ 63.000 m., Cuijpi „Lehmad aasal“ 67.000 m., G. Dou „Õunu lugev naine“ 28.000 m., van Goijeni „Jõgimaastik“ 45.000 m.

Siis tuli esimene kollektiooni sensatsioon: Frans Halsi väike „Kunstnik Franz Posti portree“ tõusis kunni 305 000 margani.

Selle järel Jan van der Heijde „Loss“ 41.000 m., Hobbema „Metsamaastik“ 65.000 m., Pieter de Hoochi „Kontsert“ 40.000 m., Willem Kalfi „Natyyrmort“ 44.000 m., Keijseri „Daami portree“ 47.000 m., N. Maesi „Ema ja laps“ 60.000. Selle järel tuleb Gabriel Metsu „Haige laps“, mis tõuseb 200.000 margani ja läheb Hollandisse. Edesi toob suure põnevuse Rembrandti „Hendrickje Stoffels“, mille eest Ameerika kunstikaubamaja Duveen maksab 570.000 marka.

Edesi Rembrandti portreekavand 68.000 m., Rubensi „Decius Mus“ 76.000 m., Jacob Ruisdaeli „Maastik“ 80.000 m. ja „Egmontvaremed“ 61.000 m., Salomon Ruisdaeli „Rheinimaastik“ 38.000 m., „Talvemaastik“ 19.500 m., Jaan Steeni „Prinsjesdag“ 70.000 m., „Simson ja Delila“ 46.000 m., Terborchi „Tytarlaps“ 70.000 m. ja sama autori „Kiri“ — 165.000 m.

Versproncki „Daami portree“ ja V. van de Velde „Schevemingeni rand“ — kumbki 61.000 m. Nende järel tulid saksa, itaalia ja prant-

suse meistrid. Sakslaste seas tõusis Holbeini pisike portreekene, mis vaevalt yheteiskymne sentimeetrilise läbimõõduga — 155.000 margani. Väike Boticelli „Kuulutamine“ 210.000 m. ja prantslaste seas S. F. de Troy († 1752) kaks pilti kokku 310.000. Itaallasist tõusis veel Bugiardini 79.000 margani ja Sebastiano del Piombe 185 000 m.

Teisel päeval tulid myygile päämiselt skulptuurid, gravyyrid, miniatyyrid ja mööblid. Siin ei tõusnud üksikesemed enam eelmise päeva hiiglasummadeni.

Suur hiina kunstinäitus Berliinis

Berliini ida-Aasia kunstiyhing korraldab koos Riikliku kunstiakadeemiaga tuleva aasta jaanuarist märtsini Akadeemia ruumes hiina kunstinäituse. Näitus haarab hiina kunsti ta kõige kõrgseis avaldusis ja annab põhjaliku ylevaate hiina kunstnikkude loomingust. Eeltööd näituseks on juba praegu käimas. Yhingu esindaja sõitis Ameerikasse, et hankida säätselt kollektsionäärelt väärtuslikke väljapanekuid.

Hamburgi kunstivõltsinguist

Läind „Taide“ numbris oli jutt suurist kunstivõltsimisist Hamburgis. Kunstikaupmeeste protsess lõppis 7. mail. Kaupmehed Cardes ja Peitz

mõisteti vangi endise kolme aasta asemel kymneks kuuks. Võltsit impressionistide teoste valmistajad kunstnikud Prediger ja Becher mõisteti aastaks vangi autorite allkirjade võltsimiste pärast.

Käthe Kollwitzi näitus Moskvas

Moskva Kujutavate kunstide muuseum koos Riikliku kunstiteaduse akadeemiaga korraldas märtsis Moskvas Käthe Kollwitzi graafikateoste näituse. Kollwitz teatavasti läind aastal sai kuuekymme aastaseks ja kylastas tänavu Venemaad. Kollwitzi tööd, mis ammendavad aineid päämiselt proletariaadi elust, on juba temaatiliselt proletaarlise diktatuuri maale väga vastuvõetavad. Sellepärast näitusel oli suur menu.

Uus muuseum Hispaanias

Hispaania kuninga korraldusel avatakse suviresidentsis Aranjuezis vanas ajaloolises lossis gobeläänide muuseum. Siia koondetakse kõik kuningakojale kuuluvad suurepärased kogud. Muuseum töötab saada omataoliste keskel suurimaks ja rikkaimaks kogu maailmas. Hilisemate — nende seas Goya kavandite järgi valmistatud — vaipade kõrval leidub haruldasi gooti eksemplaare 13. ja 14. sajandist ja samuti Karl V ajast.

„Taidest“ ilmub graafikakogujaile eriväljaanne originaalgraafiliste kaasannetega. Esimesel numbril pidi olema kaasas Günther Reindorffi puulõige, et aga toimetusest rippumata põhjusil seda ei saadud õigel ajal kätte, oli esimesel numbril kaasas Märt Laarmani puulõige. Teise numbril kaasandeks on Voldemar Kangro-Pooli puulõikeleht. Kolmandama numbril kaasanne Eduard Viiraltilt. Eriväljaande yksiknumbril hind Kr. 3.50.

Käesolev „Taide“ number on jäänd hiljaks trykitööliste streigi tõttu. Järgmine number ilmub septembri alul. Kolmas number muu seas sisaldab H. Kompuse kirjutise A. Uuritsast, R. Kangro-Pooli kirjutise Vasari esteetilisist vaateist ja Bernhard Linde kirjutise Lady Eastlake'ist.

Toimkond: **A. Jansen, R. Kangro-Pooli, H. Kompus, M. Laarman, N. Triik.**

Vastutav ja tegev toimetaja **M. Laarman.**

Nr. 2

Kujutava Kunsti sihtkapitaali väljaanne.

1928

Tallinna Eesti Kirjastus-Yhisuse trykikoda, Pikk tän. 2.

Kujutava Kunsti Sihtkapitaali Valitsuse teadaandeid.

Kujutavate Kunstide Sihtkapitaali Juhatatus teatab sellega, et sygisene yldnäitus peetakse ära Sihtkapitaali Valitsuse korraldusel 2. sept. — 28. septembrini s. a. Näitusele saadetavad tööd kuuluvad kahe žyrii alla — iga organisatsiooni poolt saadetavad tööd määrab organisatsiooni eelžyrii, lõplik tööde valik ja määramine synnib žyrii poolt, kuhu kuulub iga organisatsiooni poolt kaks liiget. Tööd olgu esitet yldžyriile kõige hiljemini 26. augustiks s. a.

Soome Kunstnikkude Seltsi ettepanekul korraldab Kujutava Kunsti Sihtkapitaali Valitsus Helsingis tuleva aasta veebruarikuul Eesti kunstinäituse. Tegelikule näitusekorraldamise tööle asutakse pärast sygisest yldnäitust, millest E. K. Ü. teatab edespidi.

»TAIE«

EESTI KUNSTI AJAKIRI

ILMUB KUUS KORDA AASTAS KUJUTAVA KUNSTI SIHTKAPITAALI
VÄLJAANDEL

KUULUTUSTE HINNAD: KAANEKYLJED 60 KR., KUULUTUSTE KYLG 50 KR.
TELLIMISHIND AASTAS 15 KR. YKSIKNUMBER KR. 2.50

1928

SISU:

Nr. 2

R. Kangro-Pool: K. K. S. V. võist- luse tulemusist	57
Kristjan Raud: Kompositsioonka- vand	58
Paul Liivak: Peremees	58
Peet Aren: Kompositsioonkavand. .	59
Aleksander Kulkoff: Kompositsioon- kavand	60
Jaan Koori: Purskkaevukavand . . .	61
Juhan Raudsepp: Haudmonumendi kavand	62
Lidia Starkopf-Mey: Monumendika- vand	63
H. Kompus: Seltskundliku maja mööbel	65
E. Kuusik: Sisearhitektuuri ja mööblit 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76	
R. K.-P.: Albrechi Dürer	77
Dürer: Ema	78
Dürer: Portreejoonis	79

Dürer: Lehekylg Maximiliani palve- raamatust	80
Dürer: Ioonistus	80
Dürer: Ärakadund poeg	81
Dürer: Melankoolia.	81
Dürer: Ilmutusraamatu ratsanikud .	82
Dürer: Kaks aposilit	83
M. L.: Goya	85
Goya: Etsing.	85
Goya: Etsing.	86
Goya: Põisi portree	87
Goya: Saturn.	88
Juhan Raudsepp: Reisimuljeid Hel- singist ja Turust (11 pildiga) . . .	89
M. L.: Surnute võim	99
Kirjandusest.	100
Ringvaade	101
R. Suta: Kaks klaasmaalingut . . .	102
A. Murakin: Kaks Viljandi vaadet .	103
Adamson-Eric: Patju ja vaip . . .	104

Kaanejoonis G. Reindorffilt

TOIMETUS: TALLINN, RATASKAEVU 22

TALITUS: TARTU, KIRJASTUS »NOOR-EESTI«

KOHVIK JA KONDIITRIÄRI H. FEISCHNER

TALLINN, HARJU T. 45

TELEF. 19-50

SOOVITAN IGAL AJAL:

Kohvi, teed, šokolaadi, kakaod, piima, morssi, buljongi, bovrili, limonaadi, seltersi, jäätist, jääšokolaadi, jääkohvi.

Torte, kooke, mitmesuguseid kypsi-seid, Wiinisaiu, kollast saia, šokolaadi-kompvekke, šokolaadivahvleid jne.

VÕTAN VASTU TELLIMUSI:

Tortidele, kookidele, kypsidele, Wiini-saiadele, jäätisele, kreemile jne.
